

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2022. gada 5. maijā
(OR. en)

8781/22

COH 36
ENV 395
COMPET 293
SAN 245
EDUC 143
EMPL 155
RECH 218
TRANS 264
AGRI 174
POLCOM 28
RELEX 586
POSEIDOM 1
POSEICAN 1
POSEIMA 1

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs: Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore *Martine DEPREZ*

Saņemšanas datums: 2022. gada 5. maijs

Saņēmējs: Padomes Ģenerālsekretariāts

K-jas dok. Nr.: COM(2022) 198 final

Temats: KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI,
EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN
REĢIONU KOMITEJAI

Cilvēki pirmajā vietā, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes
nodrošināšana, ES tālāko reģionu potenciāla atraisīšana

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2022) 198 *final*.

Pielikumā: COM(2022) 198 *final*

Strasbūrā, 3.5.2022.
COM(2022) 198 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Cilvēki pirmajā vietā, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes nodrošināšana, ES tālāko
reģionu potenciāla atraisīšana**

{SWD(2022) 133 final} - {SWD(2022) 134 final}

IEVADS

Pieci miljoni ES pilsoņu mitinās tālākajos Savienības reģionos: Gvadelupā, Francijas Gviānā, Martinikā, Majotā, Reinjonā un Senmartēnā (Francija); Azoru Salās un Madeirā (Portugāle) un Kanāriju Salās (Spānija). Šie reģioni ir neatņemama ES daļa, stratēģiski izvietota Atlantijas okeānā, Karību jūras baseinā, Dienvidamerikā un Indijas okeānā.

Tālākie reģioni ir ļoti vērtīgi — tajos dzīvo gados jauni iedzīvotāji, tiem ir plašas jūras ekonomikas zonas, unikāla bioloģiskā daudzveidība, bagātīgi atjaunīgie energoresursi, kosmosa zinātnēm un astrofizikas darbībām piemērota atrašanās vieta un klimats, kā arī nozīmīga kosmosa infrastruktūra. Reālā IKP pieaugums uz vienu iedzīvotāju dažos no šiem reģioniem ir bijis straujāks nekā vidēji ES¹. Tādējādi, ja tiktu nodrošinātas pienācīgas attīstības stratēģijas, reformas un ieguldījumi, atšķirības ar pārējās ES līmeni nākotnē varētu tikt samazinātas. Papildus tam šie reģioni ir Eiropas Savienības atzari, kas iestiepjas visā pasaulē un kam ir potenciāls pastiprināt sadarbību un attiecības ar to apkārtējām valstīm un teritorijām.

Tajā pašā laikā tālākie reģioni saskaras ar pastāvīgiem šķēršļiem, kas kavē to attīstību un atzīti Līguma par Eiropas Savienības darbību 349. pantā. Līgumā ir paredzēti īpaši atbalsta pasākumi tālākajiem reģioniem, ieskaitot īpašus nosacījumus attiecībā uz ES tiesību aktu piemērošanu šajos reģionos un to piekļuvi ES programmām.

Lai gan šie reģioni cits no cita diezgan daudz atšķiras, tiem ir arī dažas kopīgas īpatnības, piemēram, tas, ka tie atrodas tālu, tie ir salas², tiem lielākoties ir maza teritorija, tie ir neaizsargāti pret klimata pārmaiņām, to ekonomika ir atkarīga no dažām nozarēm, tajos ir augsts bezdarba līmenis un iekšzemes kopprodukts (IKP) ir daudz mazāks nekā vidēji ES un valstīs³. Majotā ir Eiropas Savienībā mazākais IKP uz vienu iedzīvotāju (30 %) un augstākais bezdarba līmenis (27,8 %)⁴. Vairāki no šiem reģioniem pēdējās divās desmitgadēs nav spējuši panākt konverģenci ar pārējo ES⁵ un pašlaik ir īpaši neaizsargāti pret augstajām enerģijas cenām apvienojumā ar gaidāmo pārtikas krīzi, ko būs radījis Krievijas iebrukums Ukrainā.

Dažiem no tālākajiem reģioniem vēl ir jāapmierina pamatvajadzības, no kurām ir atkarīga dzīves kvalitāte un ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšana⁶, piemēram, jānodrošina piekļuve ūdenim, izglītībai, veselības aprūpei vai transportam, lai šie reģioni spētu īstenot savu potenciālu. Būtiska nozīme būs arī demogrāfiskajiem faktoriem — gaidāms, ka līdz 2100. gadam iedzīvotāju skaits Majotā būs trīskāršojies, bet Francijas Gviānā divkāršojies, tāpēc arī minētās vajadzības attiecīgi pieaugs⁷. Daži reģioni, piemēram, Kanāriju Salas, Francijas Gviāna, Majota un Senmartēna, ir arī pakļauti lielam neatbilstīgas migrācijas spiedienam. No otras puses, gaidāms, ka tai pašā laikā

¹ Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ĢD aprēķini par faktiskā IKP uz vienu iedzīvotāju pieaugumu 2000.–2019. gadā; Gvadelupā, Martinikā, Reinjonā, Majotā un Azoru Salās reālā IKP uz vienu iedzīvotāju pieaugums pārsniedz ES vidējo rādītāju 1,2 % ([2022. gada ziņojums par kohēziju, ec.europa.eu/pievienot_zinojumam_saiti](#)).

² Visi tālākie reģioni, izņemot Dienvidamerikā esošo Francijas Gviānu, ir salas vai arhipelāgi.

³ Eurostat, kods nama_10r2gdp; 2020. gadā iekšzemes kopprodukts pirktspējas paritātes izteiksmē bija robežās no 30 % no ES vidējā rādītāja Majotā (ES zemākais rādītājs) līdz 76 %. No 2010. līdz 2020. gadam IKP salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju Kanāriju Salās saruka no 83 % līdz 62 %, Azoru Salās — no 75 % līdz 67 %, bet Madeirā no 81 % līdz 69 %.

⁴ Eurostat, kods [LFST R LFU3RT](#). Papildus tam Gvadelupā (41,5 %), Majotā (55,4 %) un Martinikā (38,3 %) ir viens no augstākajiem jaunatnes bezdarba līmeņiem.

⁵ Eurostat, kods [nama_10r_2gdp](#); salīdzinājums starp IKP 2000. un 2020. gadā.

⁶ Jo īpaši tādu mērķu sasniegšana kā “novērsta nabadzība”, “laba veselība un labklājība”, “kvalitatīva izglītība”, “dzimumu līdztiesība”, “tīrs ūdens un sanitārija”, “cenas ziņā pieejama un tīra enerģija”, “cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme”, “mazināta nevienlīdzība”, “rīcība klimata jomā”.

⁷ Eurostat, kods [proj_19rp3](#); gaidāms, ka Majotas iedzīvotāju skaits pieaugs no 279 000 2020. gadā līdz 782 000 2100. gadā, bet Gviānas iedzīvotāju skaits pieaugs no 289 000 2020. gadā līdz 591 000 2100. gadā.

dažos citos tālākajos reģionos⁸ iedzīvotāju skaits ievērojami saruks, tāpēc ka jaunieši emigrē labāku iespēju meklējumos.

Šajā paziņojumā ir norādītas prioritātes ES rīcībai, ko tā veic kopā ar šiem reģioniem un to labā. Tā mērķis ir, beidzoties Covid-19 krīzei, virzīt šos reģionus uz ilgtspējīgu atveseļošanu un izaugsmi, pirmajā vietā liekot cilvēkus. Atveseļošana un izaugsme jābalsta uz zaļo un digitālo pārkārtošanos, kas reģionus virzīs uz saliedētu un iekļaujošu sabiedrību, ekonomikas dažādošanu un jaunām darbvietām un tādējādi palīdzēs apmierināt cilvēku vajadzības. Šā paziņojuma pamatā ir ar šiem reģioniem noslēgtās 2017. gada stratēģiskās partnerības⁹ īstenošana, kas izklāstīta 2020. gada ziņojumā Eiropas Parlamentam un Padomei¹⁰.

Tālāko reģionu īpatnības ir ņemtas vērā īpašos ES tiesību aktos, fondos un programmās. Komisija ir apņēmusies turpināt integrēt šo reģionu specifiku ES tiesību aktos un politikā, lai sekmētu to attīstību, izmantojot īpaši pielāgotas un konkrētai vietai atbilstošas pieejas. Šajā paziņojumā ir aprakstītas Komisijas ierosinātās iniciatīvas, kas papildina un atbalsta reģionu un valstu rīcību. Komisija jo īpaši stiprinās dialogu ar šiem reģioniem, sniegs tiem īpaši pielāgotu atbalstu un palīdzēs uzlabot to administratīvās spējas, lai tie varētu izmantot visas iespējas, ko tiem sniedz ES politika, īstenot savu potenciālu.

Lai gan ES ir liela loma tālāko reģionu izaugsmes potenciāla īstenošanas veicināšanā, to labklājība un attīstība pamatu pamatos ir atkarīga no pašu reģionu un to dalībvalstu izvēlēm un rīcības. Tiem pašiem ir jārūpējas par to, lai veidotu un īstenotu katram reģionam atbilstošas attīstības stratēģijas, noteiktu pareizās prioritātes un izmantotu visas finansēšanas iespējas, ko sniedz Eiropas instrumenti. Šo stratēģiju uzdevums ir paredzēt iedzīvotāju vajadzības un reaģēt uz tām, novērst šķēršļus, kas kavē izaugsmi, izmantot stiprās puses, dažādot ekonomiku, palielināt pašpietiekamību, paplašināt tirdzniecības sakarus, pilnveidot prasmes un radīt darbvietas.

Tādēļ paziņojumā ir ne vien izklāstītas vairākas iniciatīvas, kas jāattīsta ES līmenī, bet arī šie reģioni un to dalībvalstis tiek mudināti rīkoties, piemēram, lai atspoguļotu to specifiku caurviju politikas jomās un instrumentos, ieskaitot Atveseļošanas un noturības mehānismu (ANM)¹¹ un kohēzijas politikas fondus¹², un horizontālos instrumentos, piemēram, tehniskā atbalsta instrumentā (TSI)¹³. Paziņojumā ir arī ierosināts pievērst īpašu uzmanību šiem reģioniem attiecīgās rīcības jomās, lai sasniegtu ES mērogā noteiktās mērķvērtības, piemēram, tās, kas noteiktas Eiropas sociālo tiesību pīlārā¹⁴ un klimatrīcības jomā.

Šajā paziņojumā ir ņemta vērā informācija, kas saņemta 2021. gada jūlijā līdz novembrī notikušajā sabiedriskajā apspriešanā¹⁵, četrās mērķtiecīgās sanāksmēs ar tālākajiem reģioniem un to dalībvalstīm, divpusējās sanāksmēs ar tālāko reģionu administrācijām, Tālāko reģionu prezidentu konferences (CPRUP) 2021. gada novembra deklarācija¹⁶, dalībvalstu un tālāko

⁸ Eurostat, kods [proj_19rp3](#); Madeira, Azoru Salas, Martinika un Gvadelupa.

⁹ COM(2017) 623 final.

¹⁰ COM(2020) 104 final.

¹¹ [Atveseļošanas un noturības mehānisms \(ec.europa.eu\)](#); Regula (ES) 2021/241.

¹² Regula (ES) 2021/1058; Regula (ES) 2021/1057.

¹³ Regula (ES) 2021/240.

¹⁴ [Eiropas sociālo tiesību pīlārs \(ec.europa.eu\)](#).

¹⁵ [Tālākie reģioni — atjaunināta Komisijas stratēģiskā partnerība ar šiem reģioniem \(ec.europa.eu\)](#).

¹⁶ CPRUP — *Conférence des Présidents des Régions ultrapériphériques*, [CPRUP 2021. gada novembra deklarācija \(ec.europa.eu\)](#); [CPRUP deklarācijas pielikums \(ec.europa.eu\)](#).

reģionu 2022. gada janvāra kopīgās nostājas dokuments¹⁷, Eiropas Parlamenta rezolūcija¹⁸, pētījums par pandēmijas ietekmi šajos reģionos¹⁹, kā arī Reģionu komitejas (RK) un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) atzinumi²⁰. Tajā ietverti arī priekšlikumi, kas izriet no konferences par Eiropas nākotni.

1. REAKCIJA UZ COVID-19 PANDĒMIJU UN KRĪZI

Tālākos reģionus Covid-19 krīze skāra īpaši smagi. Kanāriju Salās jauniešu bezdarba līmenis strauji paaugstinājās no 35,4 % 2019. gadā līdz 57,7 % 2020. gadā²¹. Senmartēnā darba meklētāju skaits 2020. gada beigās bija par vairāk nekā 16 % lielāks nekā iepriekšējā gadā. No 2019. līdz 2020. gadam IKP Kanāriju Salās nokritās par 11 %, bet Madeirā par 7 %; salīdzinājumam — Spānijā tas samazinājās par 7 %, bet Portugālē par 3 %²². Tālākos reģionus skāra arī traucējumi piegāžu ķēdēs. Šajā saistībā 2020. gada Eiropas pusgadā attiecīgās dalībvalstis tika mudinātas īstenot mērķorientētu politiku šajos reģionos, lai samazinātu atšķirību palielināšanās risku²³.

Komisija ir ieviesusi pasākumus, kas palīdz vājināt pandēmijas ietekmi. Ar *CRII* un *CRII+* — investīciju iniciatīvām reaģēšanai uz koronavīrusu²⁴ — kohēzijas politikas fondu līdzekļi tika novirzīti veselības aprūpes nozares, nodarbinātības, taldarba un attālinātas skološanās atbalstam. Covid-19 dēļ ieviestais valsts atbalsta pagaidu regulējums²⁵ deva iespēju īstenot pasākumus uzņēmumu (jo īpaši mazo un vidējo uzņēmumu) atbalstam un nodarbinātības saglabāšanai tālākajos reģionos, un dažus no šiem pasākumiem līdzfinansēja Atveseļošanas palīdzība kohēzijai (*REACT-EU*)²⁶. Piemēram, Komisija apstiprināja vairāk nekā 20 atbalsta shēmu, kuru mērķis bija saglabāt darbvietas un uzņēmumus Azoru Salās un Madeirā. Līdztekus tam *REACT-EU* nodrošina tālākajiem reģioniem iezīmētus 146 miljonus EUR papildus summai, kas tiek atvēlēta no to dalībvalstīm piešķirtā finansējuma. Piemēram, gandrīz trešdaļa *REACT-EU* finansējuma, kas bija piešķirts Francijai, tika atvēlēta tās tālākajiem reģioniem (1,2 miljardi EUR no 3,9 miljardiem EUR), lai atbalstītu zaļo un digitālo pārkārtošanos (piem., Wi-Fi Gvadelupā) un infrastruktūru (piem., jaunas skolas Francijas Gviānā). ANM ir *NextGenerationEU*²⁷ centrālais elements, un tā mērķis ir palielināt dalībvalstu izturētspēju un sekmēt zaļo un digitālo pārkārtošanos. Attiecīgajos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos (ANP) ir paredzēti ieguldījumi arī valstu tālākajos reģionos tādās jomās kā platjosla, tīra enerģija un transports, ēku renovācija, piekļuve darba tirgum, izglītība un apmācība, digitalizācija, sociālie mājokļi, pielāgošanās klimata pārmaiņām, kā arī katastrofu novēršana un noturība pret tām. Portugāles

¹⁷ [Dalībvalstu un tālāko reģionu 2022. gada janvāra kopīgās nostājas dokuments \(outre-mer.gouv.fr\)](https://outre-mer.gouv.fr/).

¹⁸ Eiropas Parlamenta rezolūcija (2020/2120(INI)).

¹⁹ [Study on the impact of COVID-19 on the Outermost Regions – Final Report, 2021. gada oktobris.](#)

²⁰ RK atzinums CDR 3319/2020. EESK atzinums ECO/567.

²¹ Šie skaitļi atspoguļo salīdzinājumu starp 2019. gada ceturto ceturksni un 2020. gada ceturto ceturksni.

²² *Eurostat*, kods [nama_10r_2gdp](#); pirktspējas standarts (*PPS*) uz vienu iedzīvotāju procentos no ES 27 vidējā rādītāja (2020. gadā).

²³ Padomes ieteikumi: Francijas (8429/20), Spānijas (8428/20) un Portugāles (8441/20) 2020. gada valsts reformu programmas.

²⁴ Regula (ES) 2020/460; Regula (ES) 2020/558.

²⁵ [Konkurences politika — Covid-19 dēļ ieviestais valsts atbalsta pagaidu regulējums \(ec.europa.eu\)](#); Komisijas paziņojums “Pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā” (OV C 91I, 20.3.2020., 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas paziņojumiem C(2020) 2215 (OV C 112I, 4.4.2020., 1. lpp.), C(2020) 3156 (OV C 164, 13.5.2020., 3. lpp.), C(2020) 4509 (OV C 218, 2.7.2020., 3. lpp.), C(2020) 7127 (OV C 340I, 13.10.2020., 1. lpp.), C(2021) 564 (OV C 34, 1.2.2021., 6. lpp.) un C(2021) 8442 (OV C 473, 24.11.2021. 1. lpp.).

²⁶ Regula (ES) 2020/2221.

²⁷ Padomes Regula (ES) 2020/2094.

plānā daļa finansējuma ir īpaši atvēlēta klimata un digitālās pārkārtošanās jomai Azoru Salās un Madeirā.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- pievērsties tālāko reģionu vajadzībām un uzlabot to izturētspēju dažādās nozarēs un piegādes ķēdēs, īpaši ANP un kohēzijas politikas programmu īstenošanas kontekstā, izmantot pilnīgi visas iespējas, ko *REACT-EU* sniedz tālākajiem reģioniem un paātrināt īstenošanu.

Komisija:

- attiecīgajos ziņojumos par valstīm Eiropas pusgada procesā pievērsīs īpašu uzmanību tālākajiem reģioniem dažādās politikas jomās,
- ņems vērā piegādes ķēdes noturību tālākajos reģionos²⁸, panākot pienācīgu gatavību krīzēm un krīžu pārvarēšanu ar vienotā tirgus ārkārtas instrumentu.

2. ILGTSPĒJĪGA UN IEKĻAUJOŠA ATVESEĻOŠANA UN IZAUGSME

Lai turpinātu Eiropas ceļu uz atveseļošanu un ņemot vērā lielo nenoteiktību, ko izraisījusi Krievijas iebrukšana Ukrainā 2022. gada sākumā, atveseļošanas un izaugsmes stratēģijas ir jāpielāgo katram tālākajam reģionam, lai apmierinātu iedzīvotāju konkrētās vajadzības (2.1. nodaļa), atbalstītu vissmagāk skartās nozares un dažādotu un modernizētu ekonomiku, liekot lietā stiprās puses (2.2. nodaļa) un balstoties uz zaļo un digitālo pārkārtošanos (2.3. nodaļa).

2.1. CILVĒKI PIRMAJĀ VIETĀ: TAISNĪGAS UN VIENLĪDZĪGAS IESPĒJAS VISIEM

Tālākajos reģionos vidēji ir Eiropas Savienībā augstākais nabadzības, analfabētisma, bezdarba un *NEET* (jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu) līmenis un zemākais iegūtais izglītības līmenis. Dažos no šiem reģioniem daudziem cilvēkiem trūkst tīra ūdens, pienācīga mājokļa, elektrības, izglītības, veselības aprūpes, sabiedriskā transporta un interneta.

Atveseļošanā cilvēki jāliek pirmajā vietā, dzīves kvalitāti šajos reģionos pietuvinot ES un valstu vidējiem rādītājiem. Tāpēc atveseļošanas pasākumiem būtu pirmām kārtām jāpalīdz mazināt nabadzību, apmierināt cilvēku pamatvajadzības un jo īpaši radīt iespējas bērniem un jauniešiem, izmantojot integrētu pieeju, kas ietver valsts politiku un ieguldījumus pamata infrastruktūrā, augstas kvalitātes sabiedriskajos pakalpojumos un administratīvajās spējās un ko papildina ES politika un fondi. Šajā saistībā ir svarīgi palīdzēt tālākajiem reģioniem īstenot Eiropas sociālo tiesību pīlāru un sasniegt Portu samītā noteiktās 2030. gada mērķvērtības darbvietu, prasmju jomā un nabadzības mazināšanas jomā²⁹.

Nabadzības apkarošana, līdztiesības un iekļautības veicināšana

2019. gadā nabadzības riskam bija pakļauti 28,5 % iedzīvotāju Kanāriju Salās, 31,8 % iedzīvotāju Azoru Salās un 27,8 % iedzīvotāju Madeirā, kas ir daudz vairāk nekā vidēji ES un valstīs³⁰. Nabadzības līmenis Gvadelupā (34 %) vairāk nekā divreiz pārsniedz nabadzības līmeni kontinentālajā Francijā (14 %)³¹. Reinjonas lauku apvidos puse cilvēku dzīvo zem nabadzības sliekšņa³². Bērni un citas neaizsargātas grupas, piemēram, veci cilvēki, ir pakļauti lielākam

²⁸ RK atzinumā CDR 3319/2020 ir norādīts, ka krīze ir radījusi nopietnu problēmu pārtikas izplatīšanā tālākajos reģionos.

²⁹ [Portu sociālais samits – Portu sociālās saistības \(2021portugal.eu\)](#): 2030. gadā nodarbinātiem vajadzētu būt vismaz 78 % iedzīvotāju vecumā no 20 līdz 64 gadiem; mācībās katru gadu būtu jāpiedalās vismaz 60 % pieaugušo; nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju skaitam vajadzētu būt vismaz par 15 miljoniem mazākam.

³⁰ Eurostat, kods [ile_peps11](#); vidējie rādītāji: Portugālē — 17,2; Spānijā — 20,7.

³¹ INSEE, [Analyses Guadeloupe No 43](#), 2020.

³² INSEE, [Niveaux de vie et pauvreté à La Réunion en 2017 No 169](#), 2020.

nabadzības riskam. Piemēram, 2017. gadā 80 % bērnu Majotā un 60 % bērnu Francijas Gviānā dzīvoja mājsaimniecībās, kas bija pakļautas nabadzības riskam³³.

Papildus tam atšķirība starp sieviešu un vīriešu nodarbinātību tālākajos reģionos ir daudz lielāka nekā vidēji ES, un tā ir īpaši liela Majotā, kurā nodarbināto sieviešu procentuālā daļa ir aptuveni par pusi mazāka nekā nodarbināto vīriešu daļa (attiecīgi 23,9 % un 41,9 %³⁴). Sieviešu bezdarba līmenis ir augstāks par vīriešu bezdarba līmeni visos tālākajos reģionos, izņemot Reinjonu³⁵. Veicinot sieviešu iesaisti darba tirgū, var paaugstināt nodarbinātības līmeni un tādējādi palīdzēt sasniegt 2030. gadam noteikto Eiropas sociālo tiesību pīlāra nodarbinātības līmeņa mērķvērtību — 78 %. Lai to panāktu, ir vajadzīgi pienācīgi darba un privātās dzīves līdzsvara nodrošināšanas pasākumi, kā arī kvalitatīva pirmsskolas izglītība un aprūpe un ilgtermiņa aprūpe.

Šajā saistībā liela nozīme ir darbībām, kuru mērķis ir novērst plaisu starp sievietēm un vīriešiem nodarbinātībā, aprūpē, atalgojumā un lēmumu pieņemšanā un izskaust ar dzimumu saistītu vardarbību³⁶, kā norādīts ES Dzimumu līdztiesības stratēģijā³⁷. ES stratēģija par bērna tiesībām³⁸ un Eiropas Garantija bērniem³⁹ arī var kalpot par ceļvežiem tādām iniciatīvām, kuru mērķis ir aizsargāt bērnus tālākajos reģionos un palīdzēt viņiem izmantot savas tiesības. ES kohēzijas politikas fondi, ieskaitot Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF) un Eiropas Sociālo fondu Plus (ESF+), var sniegt ieguldījumu šo mērķu sasniegšanā. Piemēram, 2014.–2020. gadā ERAF piešķīra 82 miljonus EUR bērnu aprūpes un sociālo iestāžu infrastruktūras atbalstam Madeirā un Azoru Salās. ESF+ ieguldījumi tālākajos reģionos var palīdzēt cīnīties pret nabadzību un sociālo atstumtību un nodrošināt pārtiku un materiālo palīdzību vistrūcīgākajiem cilvēkiem.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- noteikt mērķvērtības **Eiropas sociālo tiesību pīlāra** īstenošanai tālākajos reģionos, lai palīdzētu sasniegt tā kopējās mērķvērtības; nodrošināt, ka šajā saistībā īstenojamajos pasākumos ir ņemtas vērā reģionu specifiskās problēmas; pilnvērtīgi izmantot ERAF un ESF+, ieskaitot īpašo papildu piešķirumu tālākajiem reģioniem, lai virzītos uz pīlāra mērķiem un mērķvērtībām un īstētu pīlāra pasākumus,
- izstrādāt pasākumus, ar ko valsts politikas ietvaros šajos reģionos tiek **samazināta nabadzība**, galveno uzmanību vēršot uz neaizsargātām grupām, ieskaitot vecus cilvēkus; novērtēt reformu ietekmi uz nabadzību un nevienlīdzību,
- tālākajos reģionos īstenojot **Garantiju jauniešiem un Garantiju bērniem**, jo īpaši Eiropas Garantijas bērniem rīcības plānus, pievērsta īpašu uzmanību šo reģionu specifikai,
- izmantot valsts un ES finansējumu, īpaši ESF+, lai atbalstītu nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļautos cilvēkus, veicinātu līdzsvaru starp sieviešu un vīriešu iesaisti darba tirgū, cilvēku ar invaliditāti iesaisti darba tirgū, tādējādi sekmējot viņu sociālo iekļaušanu, un vienlīdzīgus darba apstākļus un aizsargātu vardarbībā cietušos.

Komisija:

- atbalstīs tālākos reģionus **Eiropas sociālo tiesību pīlāra** īstenošanā; atspoguļos šo reģionu specifiku sava rīcības plāna ietvaros īstenojamās iniciatīvās; Eiropas pusgada procesā

³³ INSEE, *Première No 1804*, 2020.

³⁴ Eurostat, kods [LFST_R_LFE2EMPRTN](#).

³⁵ Eurostat, kods [LFST_R_LFU3RT](#), 2020.

³⁶ COM(2022) 105 final.

³⁷ COM(2020) 152 final.

³⁸ COM(2021) 142 final.

³⁹ Padomes lēmums (ES) 2021/1004.

- uzraudzīs īstenošanu; atbalstīs augsta līmeņa diskusijas par pīlāra īstenošanu šajos reģionos,
- novērtēs, kā tālākie reģioni ir ņemti vērā valstu rīcības plānos, ar ko īsteno **Eiropas Garantiju bērniem**, ar mērķi nodrošināt, ka bērniem šajos reģionos ir pieejamas tās pašas iespējas kā citur ES, un atbalstīs paraugprakses apmaiņu,
- uzraudzīs šo reģionu pasākumus **nabadzības mazināšanas**, integrācijas un līdztiesības jomā, kā arī vardarbības pret sievietēm novēršanas un apkarošanas jomā⁴⁰,
- izmantojot ESF+, atbalstīs sociālās atstumtības mazināšanas pasākumus; uzraudzīs sociālās iekļaušanas stratēģiju īstenošanu (piem., piekļuvi pamatpakalpojumiem),
- atbalstīs tālāko reģionu dalību Eiropas Sociālās ekonomikas pilsētu un reģionu tīklā un Eiropas Sociālās ekonomikas misiju shēmā.

Piekļuve pienācīgam mājoklim, ūdenim, internetam un cenas ziņā pieņemamam transportam un enerģijai

Dažos tālākajos reģionos daudziem cilvēkiem nav pienācīgu dzīves apstākļu un piekļuves pamatpakalpojumiem. Francijas Gviānā 53 % cilvēku dzīvo pārpildītos mitekļos (kontinentālajā Francijā — 8 %), un Majotā 56 % mājokļu ir pārpildīti⁴¹. Dažos reģionos nav pietiekamas piekļuves ūdenim: Majotā trešdaļai māsaimniecību nav piekļuves tekošam ūdenim⁴²; Francijas Gviānā vairāk par 30 % iedzīvotāju nav piekļuves karstajam ūdenim⁴³; Gvadelupā cilvēkiem nav nepārtrauktas piekļuves ūdenim, jo sadales tīklā ir sūces⁴⁴. Augstās enerģijas cenas, kas vēl vairāk paaugstinājušās saistībā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā, rada risku, ka daudzi nevarēs atļauties elektroenerģiju. Sabiedriskā transporta trūkums kavē piekļuvi pakalpojumiem, izglītībai un darba iespējām.

Kohēzijas politikas fondi ļoti palīdz apmierināt dažas no šīm pamatvajadzībām. Piemēram, 2014.–2020. gadā ERAF un Kohēzijas fonds (KF)⁴⁵ ar 116 miljoniem EUR atbalstīja ilgtspējīgu pilsētas transporta, ūdens un enerģijas infrastruktūru Madeirā un Azoru Salās. Portugāles un Francijas ANP ir paredzēti ieguldījumi sociālajos mājokļos. Lai apmierinātu cilvēku pamatvajadzības, no valsts līdzekļiem, kas papildināti ar ES līdzekļiem, jāveic lieli ieguldījumi infrastruktūrā. Tas ir jāatspoguļo ES fondu plānošanā un pieteikumos, kuros lūgts finansējums no ES programmām, piemēram, Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI)⁴⁶.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- nodrošināt piekļuvi pienācīgam un cenas ziņā pieņemamam mājoklim, ūdenim, elektroenerģijai, transportam un internetam; izpētīt sinerģiju starp valsts budžetu un ES fondiem un instrumentiem, ieskaitot kohēzijas politikas fondus; noteikt reģionāla līmeņa mērķvērtības pamatvajadzību apmierināšanai.

Komisija:

⁴⁰ COM(2022) 105 final.

⁴¹ [France Info, pamatojoties uz INSEE datiem.](#)

⁴² INSEE, [Analyses Mayotte No 18](#), 2019.

⁴³ INSEE, [Dossier Guyane No 10](#), 2020.

⁴⁴ 2019. gadā Gvadelupā vidējais ūdens zudumu rādītājs infrastruktūras problēmu dēļ bija 63 %. Divas trešdaļas ūdens attīrīšanas iekārtu ir neapmierinošā stāvoklī. [Eau et assainissement - Rapport chiffres clés \(guadeloupe.developpement-durable.gouv.fr\).](#)

⁴⁵ KF dod labumu Portugāles tālākajiem reģioniem.

⁴⁶ Regula (ES) 2021/1153.

- palīdzēs tālākajiem reģioniem un to dalībvalstīm radīt sinerģiju starp valsts budžetu un dažādiem ES fondiem un programmām, piemēram, ERAF, ESF+, KF un EISI, lai apmierinātu cilvēku pamatvajadzības.

Piekļuve veselības aprūpei

Tālāko reģionu veselības aprūpes sistēmas ir ļoti dažādas, taču tām visām ir mazāka kapacitāte un mazāk veselības aprūpes speciālistu nekā vidēji valstī un ES⁴⁷. Covid-19 pandēmija ir parādījusi, ka šie reģioni ir ļoti neaizsargāti un izolēti. Šajos reģionos ir arī mazs paredzamais mūža ilgums⁴⁸, īpaši augsts zīdaiņu mirstības rādītājs⁴⁹, tropisko slimību uzliesmojumi un piesārņojums⁵⁰. Ir svarīgi palielināt medicīnas sistēmas kapacitāti, lai uzlabotu piekļuvi veselības aprūpei, veselības veicināšanu, slimību profilaksi un gatavību pandēmijām.

Kohēzijas politikas fondi un ANM var sniegt atbalstu, piemēram, infrastruktūrai, aprīkojumam, medicīnas mācībām un digitāliem veselības aprūpes risinājumiem. Francijas ANP, piemēram, ir paredzēti ieguldījumi slimnīcu modernizācijā tālākajos reģionos. Programma “ES – veselībai”⁵¹ var atbalstīt darbības, kuru mērķis ir samazināt nevienlīdzību piekļuvē veselības aprūpei un uzlabot gatavību krīzēm, e-veselību, veselības veicināšanu un slimību profilaksi. Papildus tam *Interreg*⁵², viens no galvenajiem instrumentiem sadarbības veicināšanai starp ES reģioniem un ar trešām kaimiņvalstīm, var atbalstīt sadarbību veselības aprūpes jomā. Programma “Digitālā Eiropa” arī atbalsta digitālo infrastruktūru, kas nodrošina piekļuvi diagnostikas un aprūpes nolūkiem vajadzīgiem attēlveides un genoma datiem.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- atbalstīt veselības aprūpes sistēmas attīstību un piekļuvi aprūpei un izstrādāt e-veselības risinājumus, lai palīdzētu tikt galā ar veselības aprūpes speciālistu trūkumu un digitalizētu veselības aprūpes sistēmu,
- piedalīties programmā “ES – veselībai” īstenotos pasākumos, īpaši tajos, kas attiecas uz nevienlīdzības novēršanu veselības aprūpē, gatavību krīzēm un reaģēšanu uz tām, e-veselību, veselības veicināšanu un slimību profilaksi, piekļuvi veselības aprūpei un tropiskajām slimībām; mudina dalībvalstis tajos programmas “ES – veselībai” pasākumos, kuros tās piedalās, pievērsties savu tālāko reģionu konkrētajām vajadzībām,
- sadarboties ar Komisijas Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestādi, lai garantētu kritiski svarīgu medicīnas preču nodrošināšanu krīzes laikā, un ar Eiropas Slimību profilakses un kontroles centru attiecībā uz gatavību veselības apdraudējumiem un reaģēšanu uz tiem,
- izmantot *Interreg* programmas sadarbībai veselības jomā reģionālajos baseinos.

Komisija:

⁴⁷ Eurostat, kods [HLTH_RS_PRSRG](#). Majotā uz 100 000 iedzīvotājiem ir 81 ārsts, Francijas Gviānā — 219, ES vidējais rādītājs ir 391.

⁴⁸ Eurostat, kods [DEMO_R_MLIFEXP](#); paredzamais mūža ilgums Azoru Salās un Madeirā ir 78,8 gadi, bet vidēji Portugālē — 81,9.

⁴⁹ Eurostat, kods [DEMO_R_MINFIND](#); zīdaiņu mirstība Francijas Gviānā ir gandrīz trīsreiz lielāka nekā vidēji ES (9,7; vidēji ES — 3,4).

⁵⁰ Hlordekons — pesticīds, kas ES kopš 2003. gada ir aizliegts un ko agrāk lietoja Karību jūras reģionā, — ir saistīts ar paaugstinātu saslimstību ar vēzi.

⁵¹ Regula (ES) 2021/522.

⁵² Regula (ES) 2021/1059.

- sazināsies ar tālāko reģionu ieinteresētajām personām, lai tās iesaistītu **programmas “ES – veselībai” gada darba programmu sagatavošanas darbā** un turpmākos informatīvos pasākumos, lai atvieglotu to dalību konkrētās darbībās, apsvērs mērķtiecīgas darbības tālākajiem reģioniem⁵³,
- iesaistīs tālākos reģionus **diskusijās** par specifiskām politikas iniciatīvām, piemēram, tām, kas attiecas uz vakcināciju, vēzi, garīgo veselību,
- aicinās tālāko reģionu nevalstiskās organizācijas (NVO) un citas ieinteresētās personas pievienoties **veselības aizsardzības politikas ieinteresēto personu platformai**,
- uzlabos veselības aprūpes pieejamību, kvalitāti un ilgtspēju, izmantojot ESF+ un ERAF,
- Komisijas Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestādes darba programmās pievērsīsies tālāko reģionu īpašajai neaizsargātībai⁵⁴,
- atbalstīs to pasākumu īstenošanu, kas tiek īstenoti saskaņā ar Eiropas Vēža uzveikšanas plānu, kurā uzmanība pievērsta nevienlīdzīgajai piekļuvei profilaksei, skrīningam, diagnostikai, ārstēšanai un aprūpei.

Iespējas jaunatnei: izglītība, apmācība, nodarbinātības atbalsts un uzņēmējdarbība

Tālākie reģioni cieš no augsta jauniešu bezdarba līmeņa un intelektuālā darbaspēka emigrācijas. Kanāriju Salās un Majotā jauniešu bezdarba līmenis pārsniedz 50 %, bet Gvadelupā, Martinikā un Reinjonā tas ir aptuveni 40 %, kas ir daudz vairāk nekā vidēji ES (16 %). Šajos reģionos ir īpaši daudz *NEET* (33,6 % Francijas Gviānā un 24,6 % Reinjonā, kas ir trīsreiz vairāk nekā vidēji Francijā un divreiz vairāk nekā vidēji ES) un izglītību priekšlaicīgi pārtraukušo (Azoru Salās — 27 %, kas trīsreiz pārsniedz Portugāles vidējo rādītāju (8,9 %))⁵⁵.

Šajos reģionos ir arī zemāks iegūtais izglītības līmenis. Francijas tālākajos reģionos ir izplatīts analfabētisms — atkarībā no reģiona 30 %–73 % 17 gadīgo jauniešu ir lasīšanas grūtības (kas ir daudz vairāk nekā vidēji valstī, kur šis rādītājs ir 9,6 %)⁵⁶. Šajā saistībā saskaņā ar 2021. gada sabiedriskās apspriešanas rezultātiem ES atbalsta prioritātes ir atbalsts izglītībai, apmācībai un mūžizglītībai. Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plānā ir paredzēts līdz 2030. gadam pazemināt *NEET* līmeni no 12,6 % (2019. gadā) līdz 9 %, īpaši, uzlabojot šo jauniešu nodarbinātības izredzes. Saskaņā ar Garantiju jauniešiem dalībvalstis ir apņēmušās nodrošināt, ka jaunieši saņem darba, izglītības, mācekļības vai stažēšanās piedāvājumu četru mēnešu laikā pēc izglītības vai darba pārtraukšanas.

Šajā saistībā ES atbalsta prasmju pilnveidi tālākajos reģionos ar dažādiem instrumentiem. 2021.–2027. gadā ESF+ atbalstīs apmācību, mācību priekšlaicīgas pārtraukšanas novēršanu un karjeras konsultēšanu, jauniešu nodarbinātību, uzņēmējdarbību un uzņēmumu izveidi, vismaz 12,5 % no programmas piešķirumiem atvēlot jauniešu atbalstīšanai. Liela loma ir arī ANP; tā, piemēram, Francijas ANP ir paredzēts atbalsts augstākās izglītības iestādēm Gvadelupā un Reinjonā. 2014.–2020. gadā gandrīz 25 000 cilvēku no Martinikas piedalījās ESF finansētā izglītībā un apmācībā. Ar ESF+ jauno papildu piešķirumu tālākajiem reģioniem tiks atbalstīta profesionālā izglītība un apmācība, mācekļības, pāreja no skolas uz darba dzīvi, jauniešu nodarbinātība un mobilitāte.

⁵³ [Dalībvalstu un tālāko reģionu 2022. gada janvāra kopīgās nostājas dokuments \(oultre-mer.gouv.fr\)](https://www.outre-mer.gouv.fr/).

⁵⁴ Kā ierosinājuši sabiedriskās apspriešanas respondenti.

⁵⁵ *Eurostat*, kods [EDAT_LFSE_16](#).

⁵⁶ [Convention Nationale des Associations de Protection de l'Enfant, La protection de l'enfance en Outre-mer. Etat des lieux et phenomenes émergents \(cnape.fr\)](https://www.cnape.fr/).

ESF+ Nodarbinātības un sociālās inovācijas virziens var atbalstīt sociālo uzņēmumu piekļuvi finansējumam, kā arī veicināt darba mobilitāti un nodarbinātības politikas modernizāciju. Jaunā iniciatīva *ALMA* (*Aim, Learn, Master, Achieve* — orientācija, mācības, meistarība, rezultāts), ko atbalsta šis fonds, ir aktīvas iekļaušanas iniciatīva, kas atbalsta nelabvēlīgā situācijā esošus jauniešus, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*), lai viņi varētu iegūt profesionālo pieredzi ārzemēs un pieredzi, kas viņiem ļauj iekļauties darba tirgū un piedalīties sabiedrības dzīvē. Iniciatīvas mērķis jo īpaši ir iesaistīt jauniešus no lauku, perifēriem un mazāk attīstītiem reģioniem, nodrošinot viņiem ar darbu saistītu mācību pieredzi citā dalībvalstī. Tā var arī atbalstīt tālāko reģionu jauniešu mobilitāti uz kaimiņvalstīm, kas nav ES dalībvalstis, un uz ES kontinentālo daļu.

2022. gadā, kas ir Eiropas Jaunatnes gads, jauniešu iespējas tiks vairotas ar dažādām iniciatīvām, ieskaitot jaunu iniciatīvu, kas paredzēta tikai jauniešiem no tālākajiem reģioniem. Programma *Erasmus+*⁵⁷ sniedz papildu atbalstu studentiem no šiem reģioniem, lai viņi varētu mācīties ārvalstīs, tostarp atbalsta sadarbību ar trešām kaimiņvalstīm. 2014.–2020. gadā Erasmus+ mobilitātes projektos piedalījās 28 500 cilvēku no visiem tālākajiem reģioniem kopā⁵⁸. Komisija, izmantojot savu iekļaušanas un daudzveidības stratēģiju, palīdz jauniešiem no šiem reģioniem piedalīties programmās *Erasmus+* un “Eiropas Solidaritātes korpus”. Papildus tam ir svarīgi veicināt šo reģionu jauno pētnieku darbību un atbalstīt viņu dalību ES pētniecības un inovācijas programmā “Apvārsnis Eiropa”⁵⁹, kā arī radīt jauniešiem pievilcīgas nodarbinātības iespējas viņu reģionos. Komisija arī izstrādā iniciatīvu, kuras mērķis ir mazināt problēmas saistībā ar intelektuālā darbaspēka emigrāciju no skartajām ES daļām, piemēram, tālākajiem reģioniem, un apzināt iespējamus risinājumus.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- Garantijas jauniešiem ietvaros izveidot mācekļības, darbā noturēšanas un darbā pieņemšanas shēmas jauniešiem tālākajos reģionos, izmantojot ES fondus un ņemot vērā dzimumu līdztiesības aspektu; ESF+ programmās iekļaut iniciatīvu *ALMA*; izmēģināt digitālās izglītības modeļus,
- apzināt tālākajos reģionos vajadzīgās prasmes; izmantot ESF+, ieskaitot 370 miljonus EUR lielo papildu piešķirumu, lai uzlabotu jauniešu izglītību, apmācību, mobilitāti un nodarbinātību,
- nodrošināt karjeras konsultēšanu jauniešiem, ņemot vērā dzimumu līdztiesības aspektu; izveidot vienas pieturas aģentūras, kas palīdzēs atrast pirmo darbu,
- izmantot *Interreg*, lai sinerģijā ar *Erasmus+* turpinātu attīstīt reģionālās mācību mobilitātes shēmas.

Komisija:

- 2022. gadā — Eiropas Jaunatnes gadā — kopā ar Komisijas vadītu tehnisko palīdzību ERAF ietvaros izveidos 1 miljonu EUR vērtu dotāciju shēmu, kas dos jauniešiem iespējas veidot un īstenot projektus vietējā līmenī, īpašu uzmanību pievēršot vienlīdzībai un iekļaušanai,
- ņems vērā šo reģionu specifiku ESF+ gada darba programmās; palīdzēs šiem reģioniem

⁵⁷ Regula (ES) 2021/817.

⁵⁸ Izglītības, jaunatnes, sporta un kultūras ĢD infopanelis.

⁵⁹ Regula (ES) 2021/695.

izmantot jauno ESF+ papildu piešķirumu un uzraudzīs tā izlietojumu,

- atzīs tālāko reģionu specifiku un atbalstīs to dalību programmas **Erasmus+ darba programmās**, tostarp apmaiņās ar trešām valstīm⁶⁰, **Eiropas universitātēm paredzētajā pamatiniciatīvā**, kā arī profesionālās izglītības un apmācības izcilības centros,
- sadarbosies ar valsts aģentūrām, lai vēl vairāk atbalstītu tālāko reģionu jauniešu dalību programmās **Erasmus+** un **“Eiropas Solidaritātes korpuss”**,
- sniegs īpaši pielāgotu informāciju, lai veicinātu tālāko reģionu jauniešu dalību iniciatīvā **“Interreg jauniešu brīvprātīgais darbs”**, piemēram, kaimiņvalstīs,
- atspoguļos tālāko reģionu specifiku iniciatīvā **“Ceļi uz panākumiem skolā”**, lai samazinātu izglītības un apmācības priekšlaicīgu pārtraukšanu,
- gaidāmajā iniciatīvā, kuras mērķis ir mazināt ar intelektuālā darbaspēka emigrāciju saistītās problēmas, ņems vērā tālāko reģionu īpatnības.

2.2. STIPRO PUŠU IZMANTOŠANA, ŠĶĒRŠĻU NOVĒRŠANA, UZMANĪBAS VĒRŠANA UZ GALVENAJĀM NOZARĒM

Tālākie reģioni cits no cita ļoti atšķiras. Katram reģionam ir savi ierobežojumi un stiprās puses, sākot ar lauksaimniecību vai tūrismu un beidzot ar zilo ekonomiku vai kosmosu. Ekonomikas attīstības līmenis ir ļoti atšķirīgs, sākot no 30 % no ES IKP Majotā un 46 % no ES IKP Francijas Gviānā un beidzot ar 69 % no ES IKP Madeirā un 76 % no ES IKP Martinikā. Šo lielo atšķirību dēļ ir vajadzīgas īpaši pielāgotas reģionālās attīstības stratēģijas. Lai panāktu atveseļošanu un izaugsmi, ir būtiski dažādēt reģionu ekonomiku, koncentrējoties uz tās pievienoto vērtību, atbilstoši reģionu pārdomātas specializācijas stratēģijām.

Covid-19 krīze, kā arī pašreizējais enerģijas un pārtikas cenu kāpums, ko izraisījis Krievijas iebrukums Ukrainā, ir izgaismojuši nepieciešamību šiem attālajiem reģioniem kļūt vairāk vai mazāk autonomiem lauksaimniecības un energoapgādes jomā un dažādēt avotus. Videi draudzīgas pārtikas ražošanas spējas ir izdevība dažādēt un zaļināt šo nozari un radīt kvalitatīvas darbvietas. Tāpat arī, izmantojot tīras enerģijas, piemēram, saules un vēja enerģijas, iekārtas, var palīdzēt pārvarēt enerģijas trūkumu un dekarbonizēt reģionu energoresursu struktūru.

Pētniecība, inovācija un pārdomāta specializācija

Tālākie reģioni atjaunina savas pārdomātas specializācijas stratēģijas⁶¹, lai veicinātu inovāciju daudzsoļošākajās nozarēs, konkrētāk, lauksaimniecības pārtikas nozarē, bioekonomikā, ilgtspējīgā zilajā ekonomikā, apmācībā un pētniecībā tropu medicīnas jomā, tūrismā un radošajās nozarēs. Pētniecības un inovācijas (PI) veicināšana var palīdzēt šiem reģioniem lietderīgi izmantot savas stiprās puses un integrēties Eiropas Pētniecības telpā (EPT). Komisija centīsies uzlabot piekļuvi izcilībai un pārvarēt inovācijas plaisu⁶². Iepriekšējās pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020” projekts *FORWARD*⁶³ palīdzēja tālākajiem reģioniem palielināt savas pētniecības spējas. Programmas “Apvārsnis Eiropa” komponents “dalības paplašināšana un izcilības izplatīšana”, kas atbalsta pētniecības jomā iepalikušas valstis, tika attiecināts arī uz

⁶⁰ Eiropas Parlaments, RK un *CPRUP* aicina īstenot pasākumus ar mērķi palielināt tālāko reģionu dalību programmā Erasmus+ un veicināt apmaiņas ar kaimiņvalstīm.

⁶¹ COM(2017) 376 final.

⁶² COM(2020) 628 final.

⁶³ [FORWARD Fostering research excellence in EU outermost regions \(forward-h2020.eu\)](https://forward-h2020.eu)

visiem tālākajiem reģioniem. Neseni programmas “Apvārsnis Eiropa” uzaicinājumi, piemēram, uzaicinājumi par jūras bioloģisko daudzveidību vai ekosistēmu atjaunošanu, atspoguļo tālāko reģionu specifiku. Būtu jāizpēta sinerģija starp ERAF un programmu “Apvārsnis Eiropa”, piemēram, kumulatīvs finansējums un atbalsts projektiem, kam piešķirta kvalitātes zīme “izcilības zīmogs”. Programma “Apvārsnis Eiropa” arī atbalsta sadarbību starp valstu PI programmām, dodot valstīm iespēju noteikt kopīgas prioritātes saviem tālākajiem reģioniem un īstenot kopīgus uzaicinājumus. Papildu iespējas sekmēt vietējo pētniecību un inovāciju sniedz programmas “Apvārsnis Eiropa” misija “Līdz 2030. gadam atjaunot mūsu okeāna un ūdeņu stāvokli”.

ERAF atbalstīs inovāciju ar savām vispārīgajām programmām, *Interreg* programmām un iniciatīvu “Starpreģionālās investīcijas inovācijā”, kas izvērsīs starpreģionālus projektus pārdomātas specializācijas jomās. Arī Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonds (EJZAF)⁶⁴ veicina pētniecību, inovāciju un tehnoloģijas zilajā ekonomikā, savukārt *BlueInvest* platforma⁶⁵ un fonds nodrošina pakalpojumus, kas palīdz sagatavoties ieguldījumiem.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- izmantot iespējas, kas pieejamas programmas “Apvārsnis Eiropa” “paplašināšanas” komponentā, un piedalīties uzaicinājumos, kas attiecas uz projektiem par tālākajiem reģioniem svarīgām tēmām,
- sākt procesu, kura mērķis ir noteikt kopīgas prioritātes, lai pētniecības finansētāji varētu sadarboties programmas līmenī programmas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros,
- pārskatīt un īstenot pārdomātas specializācijas stratēģijas; izmantot iespējas, ko sniedz pārdomātas specializācijas starpreģionālās partnerības un vērtības ķēdes.

Komisija:

- **iniciatīvas “Starpreģionālās investīcijas inovācijā” 2023.–2024. gada darba programmas** ietvaros izstrādās uzaicinājumu, kas īpaši pielāgots tālākajiem reģioniem,
- atkarībā no projekta *FORWARD* rezultātiem **ierosinās īpašu koordinācijas un atbalsta darbību programmas “Apvārsnis Eiropa” “paplašināšanas” sadaļā**, kā ierosinājuši tālākie reģioni, ar mērķi vēl vairāk aktivizēt vietējās pētniecības un inovācijas kopienas, piemēram, izmantojot vietējo pētnieku projektus par sociālekonomiskiem jautājumiem, kas ir aktuāli tieši šiem reģioniem,
- palīdzēs tālākajiem reģioniem veidot un īstenot pārdomātas specializācijas stratēģijas un sniegs īpaši pielāgotu atbalstu, izmantojot **prakses kopienu**, kas sāks darbu 2022. gada beigās,
- nodrošinās, ka programmas “Apvārsnis Eiropa” nākamajās darba programmās tiek iekļauti tālākajiem reģioniem būtiski temati.

Mobilitāte, transports, tūrisms un kultūra

Transporta un preču piegāžu ziņā tālākie reģioni ir atkarīgi no gaisa un jūras transporta savienojumiem. Transporta savienojumi reģionu iekšienē un ar Eiropas kontinentālo daļu ir ļoti vajadzīgi gan cilvēkiem, lai viņi varētu piekļūt izglītībai, apmācībai un darbam, gan arī uzņēmējdarbības, tirdzniecības un tūrisma nolūkiem. Tūrisms veido lielu daļu to ekonomikas —

⁶⁴ Regula (ES) 2021/1139.

⁶⁵ [BlueInvest \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/blueinvest/).

35 % no IKP Kanāriju Salās⁶⁶ un ceturtdaļu no IKP Madeirā —, un šo nozari ir smagi skārusi Covid-19 krīze⁶⁷. 2020. gadā Madeirā tūrisma uzņēmumi uzņēma par 61 % mazāk viesu nekā 2019. gadā un tā dēļ ienākumi saruka par 64 %⁶⁸.

Dažādi ES fondi var veicināt mobilitāti, transportu un tūrismu. EISI var līdzfinansēt transporta infrastruktūru, un tā darba programma īpaši atbalsta jūras ostas, lai palīdzētu uzlabot tālāko reģionu savienotību. Komisijas priekšlikumā par Eiropas transporta tīkla (*TEN-T*) regulas pārskatīšanu⁶⁹ ir atspoguļotas tālāko reģionu vajadzības pēc savienojumiem, proti, viņu ostas, pilsētu mezgli un ceļi ir iekļauti *TEN-T* kartēs, un ir noteikts, ka par tiem var saņemt EISI atbalstu. Šie reģioni var izmantot ERAF un KF⁷⁰ lidostu infrastruktūrai un tūrisma nozares atbalstam. Piemēram, Spānijas ANP veicina tūrisma izturētspēju, vēršot ieguldījumus uz infrastruktūru un tirgvedību.

Ņemot vērā tālāko reģionu lielo atkarību no gaisa savienojumiem, visi lidojumi no tiem uz Eiropas Ekonomikas zonu līdz 2023. gada beigām ir atbrīvoti no emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS)⁷¹. 2021. gadā Komisija ierosināja līdz 2030. gadam no ETS atbrīvot lidojumus starp šiem reģioniem un dalībvalstīm, pie kurām tie pieder⁷². Tūrisma pārkārtošanās ceļvedis⁷³ virzīs šo nozari uz zaļo un digitālo pārkārtošanos un izturētspēju, piedāvājot darbības, ko tālākie reģioni var īstenot. Visbeidzot, Komisija ir atbalstījusi kultūras nozari ar izmēģinājuma projektu kultūras jomā, kurš paredzēts tālākajiem reģioniem un aizjūras zemēm un teritorijām (AZT)⁷⁴, un ar citām iniciatīvām⁷⁵ papildus programmai “Radošā Eiropa”.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- izmantot visas finansēšanas iespējas, kas pieejamas kritiski svarīgajai transporta infrastruktūrai, tostarp alternatīvām degvielām,
- veikt ieguldījumus izturētspējīgā, digitāli attīstītā un ilgtspējīgā tūrismā, izmantojot ES finansēšanas iespējas, īpaši tās, kas pieejamas kohēzijas politikas fondu programmās; piedalīties Tūrisma pārkārtošanās ceļveža īstenošanā un dalīties ar datiem, kas saistīti ar tūrismu,
- pilnveidot tūrisma darbinieku prasmes un viņus pārkvalificēt tūrisma jomā īstenotās prasmju pilnveides pakta partnerības ietvaros.

Komisija:

- ņems vērā reģionu specifiku, pārskatot Gaisa pārvadājumu pakalpojumu regulu,
- mudinās tālākos reģionus izmantot pieejamos ES rīkus, lai uzlabotu savienotību un mobilitāti, un atvieglos šo rīku izmantošanu,
- atbalstīs ieguldījumus tūrisma nozarē; nodrošinās, ka ES fondi, piemēram, kohēzijas politikas

⁶⁶ [Study on the impact of COVID-19 on the Outermost Regions – Final Report, 2021. gada oktobris \(ec.europa.eu\).](#)

⁶⁷ [Regional impacts of the COVID-19 crisis on the tourist sector – Final Report, 2021. gada augusts \(ec.europa.eu\).](#)

⁶⁸ [Study on the impact of COVID-19 on the Outermost Regions – Final Report, 2021. gada oktobris \(ec.europa.eu\).](#)

⁶⁹ COM(2021) 812 final.

⁷⁰ KF attiecas uz Portugāles tālākajiem reģioniem.

⁷¹ Regula (ES) 2017/2392.

⁷² COM(2021) 552 final.

⁷³ [Transition pathway for tourism \(ec.europa.eu\).](#)

⁷⁴ Visas 13 AZT ir saistītas ar ES: Aruba (NL), Bonaire (NL), Kirasao (NL), Francijas Polinēzija (FR), Francijas Dienvidjūru un Antarktīkas Zemes (FR), Grenlande (DK), Jaunkaledonija (FR), Saba (NL), Senbartelmī (FR), Sintēstatiusa (NL), Sintmārtena (NL), Senpjēra un Mikelona (FR) un Volisa un Futunas Salas (FR).

⁷⁵ Piemēram, “Kultūras un radošo pilsētu apskats” (*Cultural Creative Cities Monitor*) un “Kultūras dārgumi” (*Culture Gems*).

fondi, atbalsta šīs nozares atveseļošanas un ilgtspējīgu attīstību,

- sniegs tūrisma nozarei informāciju par finansēšanas iespējām un atbalstīs to izmantošanu,
- atspoguļos reģionu specifiku ekomarķējuma kritērijos, ko piemēro ES tūristu mītnēm; veicinās ar tūrismu saistītu datu kopīgošanu un tūrisma datu telpas izveidi,
- atspoguļos tālāko reģionu specifiku programmas “Radošā Eiropa” apakšprogrammas “MEDIA” darba programmās.

Bioloģiskā daudzveidība

Tālākie reģioni ir ārkārtīgi vērtīgi bioloģiskās daudzveidības ziņā. Tas ir atzīts ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam⁷⁶, kurā ir īpaši uzsvērtā vajadzība aizsargāt un atjaunot to ekosistēmas. No šīs bioloģiskās daudzveidības ir atkarīgas daudzas nozares, ieskaitot tūrismu, zivsaimniecību, mežsaimniecību un lauksaimniecību. Veselīgas ekosistēmas arī nodrošina tīru gaisu un ūdeni un mazina klimata pārmaiņu negatīvo ietekmi. Tāpēc ir ļoti būtiski tās aizsargāt un atjaunot. Komisija atzinīgi novērtētu, ja dalībvalstis iekļautu ES *Natura 2000* aizsargājamo teritoriju tīklā⁷⁷ visus savus tālākos reģionus, ja tas vēl nav izdarīts.

Ieguldījumi no ERAF palīdzēs saglabāt un atjaunot aizsargājamās teritorijas, kā arī zaļo infrastruktūru. EJZAF atbalsta aizsargājamās jūras teritorijas, dzīvus jūras resursus un ekosistēmas. Ieguldījumus bioloģiskajā daudzveidībā var piesaistīt arī, izmantojot *InvestEU*⁷⁸. Papildus tam tālāko reģionu specifika ir atspoguļota visos Vides un klimata pasākumu programmas (*LIFE*)⁷⁹ komponentos — bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmu pakalpojumu, aprites ekonomikas, klimata pārmaiņu un enerģētikas komponentā —, un programmā īpaša uzmanība tiek pievērsta un papildu punkti tiek piešķirti pieteikumiem no šiem reģioniem. Programmā *LIFE* ir arī dotāciju shēma maziem projektiem tālākajos reģionos; šos projektus līdzfinansē 95 % apmērā. Komisija ir arī izveidojusi tehniskās palīdzības iniciatīvu *Green Assist*, lai atbalstītu publiskā un privātā sektora ieguldījumus dabas kapitālā, bioloģiskajā daudzveidībā, aprites ekonomikā un citu ieguldījumu zaļināšanā. Šādi ieguldījumi ne tikai aizsargā vidi — tiem ir arī liels potenciāls veicināt ilgtspējīgu un labai draudzīgu tūrismu, kā arī ekonomikas dažādošanu, piemēram, farmaceitiskās pētniecības un izstrādes virzienā.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- izmantot īpašās iespējas, ko sniedz programma *LIFE* (piemēram, bioloģiskās daudzveidības projektu dotācijas), programma “Apvārsnis Eiropa” (piemēram, iespējas veikt pētniecību par jūras bioloģisko daudzveidību)⁸⁰ un iniciatīva “Starpreģionālās investīcijas inovācijā” (sadarbības iespējas zaļās pārkārtošanās jomā),
- īstenot tādas stratēģijas, kurā bioloģiskās daudzveidības aspekti ir iekļauti visās nozarēs; nacionālajos atjaunošanas plānos izstrādāt pasākumus tālāko reģionu ekosistēmu aizsardzībai

⁷⁶ COM(2020) 380, apņemšanās aizsargāt vismaz 30 % ES sauszemes teritorijas un 30 % ES jūras teritorijas.

⁷⁷ [Natura 2000 \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/natura2000/).

⁷⁸ *InvestEU* ir budžeta garantija, kuras mērķis ir piesaistīt privātā un publiskā sektora līdzekļus tādu ieguldījumu atbalstam, kas vērsti uz ilgtspējīgu infrastruktūru, pētniecību, inovāciju un digitalizāciju, maziem uzņēmumiem, kā arī sociālajiem jautājumiem un prasmēm.

⁷⁹ Regula (ES) 2021/783; programmas *LIFE* 2021.–2024. gada darba programma, C(2021) 4997 final.

⁸⁰ EESK atzinumā ECO/567 ir aicināts veikt pētniecību un izstrādi attiecībā uz okeānu.

un atjaunošanai,

- visu ES programmu īstenošanas ietvaros veicināt zaļās prasmes un darbvietas⁸¹; apvienot fondus ar finanšu instrumentiem, izmantojot tehniskās palīdzības iniciatīvu *Green Assist*.

Komisija:

- programmā **LIFE 2025.–2027. gadam** palielinās atbalstu projektiem par svarīgām vai jaunatklātām tālāko reģionu sugām⁸² (par atbalsta palielināšanu vēl jāveic novērtējums)⁸³,
- pieņems priekšlikumu par **regulu, kura attieksies uz dabas atjaunošanu** un kurā atspoguļota tālāko reģionu specifika; uzraudzīs dabas atjaunošanas pasākumu īstenošanu šajos reģionos,
- turpinās atbalstīt ekosistēmu novērtējumus tālākajos reģionos, piemēram, ar projekta *MOVE-ON*⁸⁴ palīdzību; darīs tos pieejamus Bioloģiskās daudzveidības zināšanu centram⁸⁵.

Zilā ekonomika

Tālākajiem reģioniem piemīt vienreizīgs zilās ekonomikas potenciāls, pateicoties to lielajām ekskluzīvajām ekonomikas zonām (EEZ), kas aizņem vairāk nekā pusi no visām ES EEZ, un bagātajai bioloģiskajai daudzveidībai. Zivsaimniecība un jūras transports joprojām ir būtiska to ekonomikas daļa. Ir svarīgi, lai tālākie reģioni izstrādātu savas zilās ekonomikas stratēģijas tā, lai tās būtu ilgtspējīgas, tostarp aizsargātu reģionu jūras bioloģisko daudzveidību.

EJZAF un kohēzijas politikas fondi atbalsta tālāko reģionu jūras nozari. EJZAF šiem reģioniem ir iezīmēts 315 miljonu EUR budžets, kas paredzēts strukturāliem ieguldījumiem un papildu izmaksu atlīdzināšanai, turklāt reģioni gūst labumu arī no īpašiem valsts atbalsta noteikumiem, kas attiecas uz zvejniecību un akvakultūru. Komisija pašreizējās šo noteikumu pārskatīšanas kontekstā⁸⁶ ir ierosinājusi turpināt piemērot šiem reģioniem īpašus nosacījumus. Ieguldījumi novatoriskā atjaunīgajā jūras enerģijā, zilajās biotehnoloģijās, akvakultūrā, pētniecībā, dziļūdens resursu aizsardzībā un ilgtspējīgā izmantošanā un apmācībā var radīt jaunus uzņēmējdarbības modeļus un darbvietas. Programma “Apvārsnis Eiropa” ar tās misijas “Līdz 2030. gadam atjaunot mūsu okeāna un ūdeņu stāvokli” starpniecību sniedz arī iespējas koordinēt pasākumus, lai panāktu klimatneitrālu zilo ekonomiku un samazinātu piesārņojumu un siltumnīcefekta gāzu emisijas jūras nozarē.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- īstenot zilās ekonomikas stratēģijas, izmantojot sinerģijas starp dažādu veidu ES atbalstu, ieskaitot EJZAF attiecībā uz strukturāliem ieguldījumiem, ERAF un EISI attiecībā uz infrastruktūru, ESF+ attiecībā uz apmācību, *LIFE* un EJZAF attiecībā uz klimata un bioloģiskās daudzveidības darbībām un programmu “Apvārsnis Eiropa” attiecībā uz inovatīvām tehnoloģijām;

⁸¹ Kā norādīts ES Biodaudzveidības stratēģijā 2030. gadam, rīcībai bioloģiskās daudzveidības jomā ir nepieciešami vismaz 20 miljardi EUR gadā, ES fondos un programmās ir jāiekļauj bioloģiskās daudzveidības aspekti, paredzot tiem līdz 7,5 % no gada tēriņiem 2024. gadā un 10 % 2026.–2027. gadā.

⁸² Tas attiecas uz sugām, ko vēl nav novērtējusi Starptautiskā Dabas aizsardzības savienība.

⁸³ *CPRUP* 2021. gada novembra deklarācija.

⁸⁴ [Projekts MOVE-ON \(moveon-project.eu\)](https://moveon-project.eu).

⁸⁵ Kā ierosināts Eiropas Parlamenta rezolūcijā (2020/2120(INI)).

⁸⁶ [Sabiedriskā apspriešana par pārskatītiem valsts atbalsta noteikumiem zvejniecības un akvakultūras nozarē \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu).

- stiprināt centienus apkarot nelikumīgu zvejniecību,
- piedalīties ilgtspējīgas zilās ekonomikas vērtības ķēdēs (piem., zilais tūrisms, atjaunīga jūras enerģija, ilgtspējīga zvejniecība un akvakultūra, piesārņojuma novēršana, riska pārvaldība),
- ar EJZAF atbalstu veikt pētījumus par datu vākšanu un zivju krājumiem saskaņā ar ieteikumiem, kas sniegti 2022. gada pētījumā par datu vākšanu un zinātniskām konsultācijām ES tālākajos reģionos⁸⁷; uzlabot ziņošanas pienākumu izpildi,
- piedalīties programmas “Apvārsnis Eiropa” misijā “Līdz 2030. gadam atjaunot mūsu okeāna un ūdeņu stāvokli”.

Komisija:

- izsludinās uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus par zilās ekonomikas stratēģijām tālākajos reģionos saskaņā ar EJZAF 2022.–2023. gada darba programmu; atbalstīs tālāko reģionu zilo ekonomiku EJZAF ietvaros, kā ierosinājis Eiropas Parlaments, šie reģioni un to dalībvalstis,
- sadarbosies ar attiecīgajām dalībvalstīm, lai risinātu jautājumu par zvejniecības datu vākšanu⁸⁸ tālākajos reģionos, kā noteikts attiecīgajos ES tiesību aktos⁸⁹, ņemot vērā minēto reģionu specifiku un pamatojoties uz rezultātiem, kas gūti 2022. gada pētījumā par datu vākšanu un zinātniskajiem ieteikumiem ES tālākajos reģionos⁹⁰;
- turpinās atbalstīt ilgtspējīgas zivsaimniecības partnerības nolīgumus, kas ir labvēlīgi tālāko reģionu ekonomikai, īpaši nolīgumus ar tālāko reģionu kaimiņvalstīm,
- organizēs zināšanu apmaiņu par jūras telpisko plānošanu un atjaunīgo enerģiju, īpaši 2021.–2024. gada projektā *Advancing Maritime Spatial Planning in Outermost Regions*.

Lauksaimniecība un lauku attīstība

Lauksaimniecība ir svarīga nozare vairumā tālāko reģionu un nodrošina ievērojamu daļu no reģiona kopējās pievienotās vērtības un nodarbinātības. Inovācija var palīdzēt uzlabot pārtikas kvalitāti un resursefektivitāti un samazināt pārtikas ražošanas pēdas nospiedumu. Bioloģiskās lauksaimniecības palielināšana šajos reģionos saskaņā ar stratēģiju “No lauka līdz galdam” varētu sniegt labumu gan videi, gan ekonomikai. Lai uzlabotu konkurētspēju, ir būtiski attīstīt lauksaimniecību un pielāgot to nākotnes vajadzībām, izmantojot mazāk ķīmisko pesticīdu un antibiotiku un ieviešot ekoloģiskākas metodes.

ES turpinās sniegt lielu atbalstu tālāko reģionu lauksaimniecībai. Attālu un salu reģionu īpašo attīstības problēmu pārvarēšanas programma (*POSEI*)⁹¹ atbalsta vietējo ražošanu, piešķirot lauksaimniekiem tiešos maksājumus, īstenojot tirgus pasākumus un piegādājot kritiski svarīgas lauksaimniecības preces. Pateicoties ciešai iestāžu sadarbībai, *POSEI* budžets 2021.–2027. gadā saglabās savu finansiālo kapacitāti. Papildus tam Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai paredz īpašus nosacījumus šiem reģioniem, tai skaitā nosaka, ka dalībvalstīm savi kopējās lauksaimniecības politikas (KAP) stratēģiskie plāni ir jāpielāgo savu tālāko reģionu specifikai⁹²,

⁸⁷ [Overview of the state of data collection and scientific advice in the EU ORs, with case study on a roadmap towards regular stock assessment in French Guiana. ES Publikāciju birojs \(ec.europa.eu\).](#)

⁸⁸ Paziņojums par zvejas kapacitātes un zvejas iespēju līdzsvara analīzes pamatnostādņem, COM(2014) 545.

⁸⁹ Pamatnostādnes valsts atbalsta vērtēšanai zvejniecības un akvakultūras nozarē (OV C 217, 2.7.2015., 1. lpp.), kuras grozītas ar Paziņojumu, ar ko groza pamatnostādnes un Komisijas regulu (OV C 422, 22.11.2018., 1. lpp.).

⁹⁰ [Overview of the state of data collection and scientific advice in the EU ORs \(ec.europa.eu\).](#)

⁹¹ Attālu un salu reģionu īpašo attīstības problēmu pārvarēšanas programma (*POSEI*); Regula (ES) Nr. 228/2013.

⁹² Regulas (ES) 2021/2115 99. apsvērumus.

kā tas uzsvērts arī Komisijas ieteikumos⁹³, vienlaikus tiecoties uz lielāku ekonomikas, vides un sociālo ilgtspēju.

Turklāt valsts atbalsta instrumenti, ar ko sniedz atbalstu lauksaimniecības, mežsaimniecības un lauku jomā⁹⁴, pieļauj lielākus maksimālos atbalsta intensitātes līmeņus ieguldījumiem šajos reģionos un darbības atbalstam. Komisija pašreizējās šo instrumentu pārskatīšanas kontekstā⁹⁵ ir ierosinājusi turpināt paredzēt tālākajiem reģioniem īpašus nosacījumus. Lai atbalstītu tālāko reģionu lauksaimniecības un lauku attīstību, Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, lai pielāgotu un modernizētu *POSEI* finansētās darbības nolūkā panākt līdzsvarotāku attīstību dažādās lauksaimniecības nozarēs (tradicionālās eksporta nozares un lopkopības un kultūraugu dažādošanas nozares). Sakarā ar Krievijas iebrukumu Ukrainā Komisija pieņēma pasākumus, ar ko atbalsta visvairāk skartos lauksaimniecības produktu ražotājus⁹⁶. Ņemot vērā ar to saistīto pārtikas cenu kāpumu un piegāžu pārtraukumu risku un lai garantētu pārtikas nodrošinājumu, šie pasākumi ietvēra avansa maksājumus lauksaimniekiem, pagaidu noteikumus, kas ļauj piešķirt atbalstu krīzes skartajiem uzņēmumiem arī lauksaimniecības pārtikas nozarē⁹⁷, un elastīgus barības importa nosacījumus.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- veicinot zaļu, digitālu un taisnīgu pārkārtošanos, pievērst īpašu uzmanību tālāko reģionu lauksaimniecības un lauku attīstības nozarei, liekot lietā stiprās puses un novēršot ierobežojumus,
- veicināt lauksaimniecības dažādošanu un modernizāciju un palielināt autonomiju pārtikas jomā, ieguldīt resursefektīvās tehnoloģijās un pilnveidot lauksaimniecības darbinieku prasmes / viņus pārkvalificēt.

Komisija:

- pārliecināsies, ka dalībvalstu KLP stratēģiskie plāni atbilst KLP regulas prasībām un ņem vērā tālāko reģionu specifiku un ka plānos ir atspoguļotas ES prioritātes, kas attiecas uz zaļas, digitālas un taisnīgas pārkārtošanās veicināšanu,
- strādās ar attiecīgām dalībvalstīm, lai uzlabotu to *POSEI* plānus un gada īstenošanas ziņojumus un nodrošinātu, ka *POSEI* finansētie pasākumi saskan ar KLP stratēģiskajiem plāniem, piemēram, atbilst vides un sociālajiem mērķiem un dažādošanas uzdevumam,
- sekos līdz *POSEI* 2021. gada ziņojumā⁹⁸ sniegto ieteikumu īstenošanai, jo īpaši tam, lai atbalsts tiktu sadalīts taisnīgi, lai tiktu veicināta ilgtspējīga lauksaimniecības prakse, produktu kvalitāte, produktu diferenciācija un labas prakses apmaiņa,
- lauku apgabalu attīstības ilgtermiņa redzējuma kontekstā analizēs tālāko reģionu lauksaimniecību ar ES Lauku novērotavas palīdzību, ciktāl tas ir tās kompetencē, un lauku revitalizācijas platformā; dalīsies zināšanās ES KLP tīklā un izpētīs sadarbības iespējas,
- *LEADER* ietvaros turpinās veicināt vietējo attīstību un atbalstīs inovāciju un tehnoloģiju

⁹³ COM(2020) 846 final; SWD(2020) 379; SWD(2020) 374; SWD(2020) 398.

⁹⁴ Eiropas Savienības Pamatnostādnes par valsts atbalstu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos 2014.–2020. gadam (OV C 201, 1.7.2014., 1. lpp.), kuru darbība pagarināta līdz 2022. gada 31. decembrim (OV C 424, 8.12.2020., 30. lpp.); Komisijas Regula (ES) Nr. 702/2014.

⁹⁵ [Sabiedriskā apspriešana par pārskatītiem valsts atbalsta noteikumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos \(ec.europa.eu\).](https://ec.europa.eu/land-use-portal/en/sabiedriskā-apsprīšana-par-pārskatītiem-valsts-atbalsta-noteikumiem-lauksaimniecības-un-mežsaimniecības-nozarē-un-lauku-apvidos)

⁹⁶ COM(2022) 133 final.

⁹⁷ C(2022) 1890.

⁹⁸ COM(2021) 765 final.

ieviešanu lauksaimniecībā, jo īpaši, izmantojot Eiropas inovācijas partnerību lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai,

- izmantojot KLP instrumentus, veicinās pāreju uz lielāku autonomiju pārtikas jomā tālākajos reģionos, tai pašā laikā nodrošinot augstas kvalitātes pārtiku ar ilgtspējīgu lauksaimniecību.

2.3. DARĪT, KĀ NĀKAS: ZAĻĀS UN DIGITĀLĀS PĀRKĀRTOŠANĀS VEICINĀŠANA

2.3.1. ZAĻĀ PĀRKĀRTOŠANĀS: CEĻĀ UZ ILGTSPĒJĪGU EKONOMIKU

Zaļās pārkārtošanās mērķis ir panākt ilgtspējīgu, videi draudzīgu un klimatneitrālu sabiedrības un ekonomikas pārkārtošanos visās politikas jomās. Komisija Paziņojumā par zaļo kursu⁹⁹ ir apņēmusies pievērst īpašu uzmanību tālākajiem reģioniem, ņemot vērā to neaizsargātību pret dabas katastrofām un to unikālo bioloģisko daudzveidību un bagātos atjaunīgos energoresursus. Šiem reģioniem ir labas iespējas kļūt par paraugu attīstības jomā, ievērojot aprites ekonomikas un klimatneitralitātes principus, kā arī veicot ieguldījumus un radot darbvietas zaļo un zilo risinājumu jomā tādās nozarēs kā tūrisms, lauksaimniecība un zivsaimniecība. Sabiedriskās aptaujas respondenti ierindoja klimatu, bioloģisko daudzveidību un vidi piecu galveno ES rīcības jomu vidū šajos reģionos.

Klimatrīcība

ES ir apņēmusies sasniegt Parīzes nolīguma mērķus, ieskaitot pielāgošanās mērķus, kuru nolūks ir palielināt izturētspēju. Tālākie reģioni ir īpaši pakļauti klimata pārmaiņu ietekmei, ieskaitot ekstrēmus laikapstākļu notikumus, un tiem ir vajadzīgi to specifikai piemēroti pasākumi, kas palīdzēs tiem pielāgoties klimata pārmaiņām. Šajā saistībā 2021. gada klimatadaptācijas stratēģijā ir paredzēta informācijas apmaiņa starp šiem reģioniem un to kaimiņiem par risinājumiem, kas palīdz pielāgoties klimata pārmaiņām. Komisijas priekšlikumā par Sociālo klimata fondu¹⁰⁰ ir paredzēts, ka dalībvalstu sociālajos klimata plānos tiek analizēta ETS ietekme uz neaizsargātām grupām, ņemot vērā attālo reģionu specifiku. Papildus tam tas var atbalstīt cenas ziņā pieņemamu mazemisiju transportu salās un attālās teritorijās.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- veicināt pētniecību par klimata pārmaiņām, piemēram, izstrādāt inovatīvus rīkus, ar ko prognozēt klimata notikumus, un uzlabot zināšanas par klimata pārmaiņu ietekmi, un šajā nolūkā izmantot iespējas, ko sniedz kohēzijas politikas fondi un citas ES programmas, piemēram, *LIFE* un “Apvārsnis Eiropa”,
- stiprināt sadarbību ar kaimiņvalstīm klimata pārmaiņu, riska novēršanas un izturētspējas jomā un šajā nolūkā cita starpā izmantot *Interreg* programmas,
- ņemt vērā tālāko reģionu specifiku ES Sociālā klimata fonda ietvaros sagatavotajos valstu plānos un pieteikties Inovāciju fonda finansējumam,
- piedalīties ES misijā “Pielāgošanās klimata pārmaiņām” un izmantot tās sniegtās iespējas.

Komisija:

⁹⁹ COM(2019) 640 final.

¹⁰⁰ COM(2021) 568 final.

- programmas “Apvārsnis Eiropa” ietvaros veicinās sadarbību un pētniecību kopīgos problēmjautājumos un programmas *LIFE* ietvaros atbalstīs klimatrīcību; ERAF ietvaros veicinās informācijas apmaiņu klimata politikas jomā starp tālākajiem reģioniem un to kaimiņvalstīm,
- atbalstīs rīcību, kuras mērķis ir novērst dabas katastrofu risku un palielināt izturību pret tām; veicinās zināšanu apmaiņu starp tālākajiem reģioniem un to kaimiņiem,
- palīdzēs apzināt risinājumus mobilitātes iespēju trūkumam, kas saistīts ar transporta cenu kāpumu,
- pievērsīs pienācīgu uzmanību tālākajiem reģioniem ES Solidaritātes fonda¹⁰¹ īstenošanā.

Atjaunīgā enerģija un energoefektivitāte

Tālākie reģioni ar saviem bagātajiem atjaunīgās (saules, vēja, jūras un ģeotermālās) enerģijas avotiem var būt līderi pārejā uz tīru enerģiju un tādējādi palīdzēt ES sasniegt mērķi līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrālai. Tomēr šie reģioni vairumu tiem nepieciešamās enerģijas joprojām nodrošina ar fosilā kurināmā importu, kas rada lielas emisijas un izmaksas. Ņemot vērā augstās enerģijas cenas, ko vēl vairāk palielinājusi pašreizējā ģeopolitiskā spriedze, enerģētiskās nabadzības risks aug. Energoefektivitātes direktīvā¹⁰² dalībvalstis tiek aicinātas mazināt enerģētisko nabadzību un ņemt vērā temperatūras atšķirības starp reģioniem, nosakot enerģijas ietaupījumu mērķrādītājus.

Vairāki tālākie reģioni (piemēram, Kanāriju Salas, Azoru Salas, Madeira un Reinjona) izmanto inovatīvus risinājumus, lai saražotu atjaunīgo enerģiju (īpaši ģeotermālo), ar ko dažos tālākajos reģionos jau pietiek, lai apmierinātu lielu daļu elektroenerģijas pieprasījuma. Ieguldījumi atjaunīgās enerģijas ražošanā un uzkrāšanā var palielināt tālāko reģionu enerģētisko autonomiju un palīdzēt sasniegt ES mērķi līdz 2050. gadam kļūt klimatneitrālai un 2030. gada mērķrādītājus emisiju samazināšanas un atjaunīgās enerģijas palielināšanas jomā. ES tiesiskais regulējums stimulē ieguldījumus tīrā enerģijā un mazās, decentralizētās atjaunīgās enerģijas sistēmās — arī siltumapgādes un aukstumapgādes nozarē¹⁰³. 2020. gada Atkrastes atjaunīgās enerģijas stratēģijā¹⁰⁴ ir izcelts tālāko reģionu potenciāls kļūt par dekarbonizācijas celmlaužiem. Kohēzijas politikas fondi, iniciatīva “Tīra enerģija ES salām”, mehānisms “Jauni energorisinājumi, kas pielāgoti salu specifikai” (*New Energy Solutions Optimized for Islands — NESOI*) un ANM var atbalstīt enerģētikas pārkārtošanu tālākajos reģionos. Programma *LIFE* var finansēt tehnoloģiju izvēršanu, jaunus uzņēmējdarbības modeļus un ar tiem saistītās prasmes.

Ņemot vērā Krievijas iebrukumu Ukrainā, Komisija ir ierosinājusi plānu *REPowerEU*, lai mazinātu energoatkarību¹⁰⁵, un krīzes situācijai paredzēto valsts atbalsta pagaidu regulējumu, kas ļauj piešķirt atbalstu, lai segtu papildu izmaksas, kuras radušās gāzes un elektroenerģijas cenu kāpuma dēļ¹⁰⁶.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- nodrošināt, ka valsts/reģionālie tiesību akti veicina atjaunīgās enerģijas izmantojumu un

¹⁰¹ *CPRUP* 2021. gada novembra deklarācija, dalībvalstu un tālāko reģionu 2022. gada janvāra kopīgā nostāja.

¹⁰² Direktīva 2012/27/ES.

¹⁰³ COM(2021) 557 final.

¹⁰⁴ COM(2021) 741 final.

¹⁰⁵ COM(2022) 108 final.

¹⁰⁶ C(2022) 1890 final.

energoefektivitātes palielināšanu; atspoguļot tālāko reģionu stāvokli valsts enerģētikas un klimata plānos,

- sniegt mērķorientētu atbalstu mājsaimniecībām, kuras cieš no enerģētiskās nabadzības,
- ieguldīt atjaunīgajā enerģijā un energoefektivitātē, izpētot dabas aktīvus; palīdzēt tālākajiem reģioniem izmantot maza apjoma atjaunīgās enerģijas risinājumus attālās teritorijās, lai novērstu energoinfrastruktūras nepietiekamību,
- integrēt atkrastes atjaunīgās enerģijas attīstīšanu jūras telpiskajos plānos, kā paredzēts Atkrastes atjaunīgās enerģijas stratēģijā,
- nodrošināt, ka tālākie reģioni tiek ņemti vērā *REPowerEU* atbalsta pasākumos.

Komisija:

- veicinās pētījumus par viedajiem energotīkliem, enerģijas uzkrāšanu, jūras enerģiju un atjaunīgo enerģiju,
- ES saules enerģijas stratēģijā ņems vērā tālāko reģionu īpatnības,
- veicinās pieredzes apmaiņu par inovatīvu enerģijas pārvaldību, piemēram, izmantojot *Interreg*,
- nodrošinās pētījumu par pāreju uz tīru enerģiju ES salās, arī tālākajos reģionos; atbalstīs to enerģētikas pārkārtošanu, izmantojot iniciatīvu “Tīra enerģija ES salām” un *NESOI*.

Aprites ekonomika

Tā kā tālākie reģioni ir atkarīgi no resursu importa un tajos rodas daudz atkritumu, ko cita starpā veicina tūrisms, un šie reģioni atkritumus eksportē, lielu labumu tiem varētu dot aprites ekonomikas risinājumi. Ņemot to vērā, 2020. gada Aprites ekonomikas rīcības plāns¹⁰⁷ veicina šiem reģioniem pielāgotus risinājumus. Vairums tālāko reģionu ir izstrādājuši aprites ekonomikas rīcības plānus, kas aptver ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu un atkritumu apsaimniekošanu. Te var palīdzēt ES fondi — ERAF un ESF+ var atbalstīt infrastruktūru un apmācību, programma *LIFE* var finansēt dažādus projektus, piemēram, par atkritumu apsaimniekošanu, un EJZAF var atbalstīt jūras piegriezuma savākšanu un apstrādi. 2014.–2020. gadā ERAF atbalstīja projektus, kuros tiek veicināta dabas resursu atkārtota izmantošana un tiek dekontaminēta augsne, piemēram, Azoru Salās, kur no atkritumu poligonos apglabātiem atkritumiem tika atgūti resursi.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- pastiprināt centienus atkritumu apsaimniekošanas jomā, jo īpaši, lai uzlabotu bioloģisko atkritumu apsaimniekošanas un apstrādes apritīgumu un mazinātu atkritumu daudzumu, ražojumus izmantojot atkārtoti vai remontējot; apvienot un kombinēt fondus ar finanšu instrumentiem, izmantot instrumentu *Green Assist*,
- izstrādāt un īstenot aprites ekonomikas rīcības plānus un izmantot rīku *TAIEX-REGIO PEER 2 PEER*, lai atvieglotu kopīgu mācīšanos kopā ar citām reģionālajām iestādēm.

Komisija:

- ņems vērā tālāko reģionu specifiku, kad ierosinās saskaņot atsevišķās atkritumu vākšanas sistēmas, kā paredzēts aprites ekonomikas rīcības plānā,

¹⁰⁷ COM(2020) 98 final.

- veicinās resursefektivitāti un apritīgumu šajos reģionos; veicinās labas prakses apmaiņu, izmantojot Apriņķa ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platformu.

2.3.2. DIGITĀLĀS PĀRKĀRTOŠANĀS VEICINĀŠANA: JAUNU IESPĒJU DOŠANA

Digitalizācija var pulcēt kopā cilvēkus, pakalpojumus un uzņēmumus neatkarīgi no to atrašanās vietas un tādējādi palīdzēt tālākajiem reģioniem pārvarēt attālinātības radītos šķēršļus. Digitalizācijas redzējums “Digitālais kompass līdz 2030. gadam”¹⁰⁸ var kalpot par ceļvedi pārkārtošanās procesā, tostarp sniegt vadlīnijas par digitālās infrastruktūras izvērsanu un digitālo prasmju pilnveidi.

Vairāki ES fondi var atbalstīt ieguldījumus digitālajā infrastruktūrā. Programma “Digitālā Eiropa”¹⁰⁹ stiprina ES kritiski svarīgās digitālās spējas un cenšas palīdzēt mazināt digitālo plaisu starp Eiropu un tālākajiem reģioniem. Eiropas digitālās inovācijas centru darba programmā 2021.–2023. gadam¹¹⁰ dalībvalstis tiek mudinātas pievērsties savu tālāko reģionu vajadzībām, kas saistītas ar digitalizāciju. Papildus tam EISI programma var atbalstīt ilgtspējīgu infrastruktūru un tīklu integrāciju — tā 2021.–2025. gada digitalizācijas darba programma¹¹¹ var atbalstīt zemūdens kabeļus un satelītsavienojumus. Savukārt ERAF veicinās iekļaujošu digitālo sabiedrību šajos reģionos. Digitālo prasmju jomā ES plāno Eiropas sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna ietvaros nodrošināt šādas pamatprasmes vismaz 80 % pieaugušo Eiropas Savienībā. Paziņojuma par Eiropas digitālās nākotnes veidošanu¹¹² un Digitālās izglītības rīcības plāna mērķis ir veicināt digitālo izglītību un prasmes. ERAF atbalsta prasmju pilnveidi, izmantojot izglītības infrastruktūru.

Turklāt priekšlikumā par ES drošas savienojamības programmu¹¹³ ir paredzēts izveidot kosmosā bāzētu savienojamības sistēmu, lai sniegtu piekļuvi visā pasaulē ar mērķi nodrošināt satelītsakaru pakalpojumus lietotājiem no valdības un savienotu pārvaldes iestādes. Papildus tam ES kosmosa pamatiniciatīvas *Copernicus*, *Galileo* un *EGNOS*¹¹⁴ sniedz ļoti augstas veiktspējas datus un pakalpojumus, kas var dot iespēju digitalizēt veselās tālāko reģionu ekonomikas nozares, ieskaitot lauksaimniecību un transportu. ES kosmosa dati noder arī civilās aizsardzības pakalpojumiem un vides monitoringam. Tālākie reģioni var izmantot tādus ES un valstu instrumentus kā, piemēram, strukturālie un investīciju fondi, nacionālie atvēršanas un noturības plāni, programma “Apvārsnis Eiropa”, *InvestEU* un kosmosa uzņēmējdarbības iniciatīva *Cassini*.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- saskaņā ar programmu “Digitālā Eiropa”, izraugoties kandidātstruktūras sākotnējam Eiropas digitālās inovācijas centru tīklam, ņemt vērā tālāko reģionu vajadzības,
- izmantot digitālās infrastruktūras un savienojamības finansēšanas iespējas, ko piedāvā EISI programma (piemēram, finansējumu zemūdens kabeļiem un satelītsavienojumiem) un

¹⁰⁸ COM(2021) 118 final.

¹⁰⁹ Regula (ES) 2021/694.

¹¹⁰ C(2021) 7911 final.

¹¹¹ C(2021) 9463 final.

¹¹² COM(2020) 67 final.

¹¹³ COM(2022) 57 final.

¹¹⁴ Līdz 2026. gada beigām būtu jāpanāk, ka *EGNOS* nodrošinātie pakalpojumi aptver teritorijas, kas ģeogrāfiski atrodas Eiropā, ieskaitot Azoru Salas, Kanāriju Salas un Madeiru (Regula (ES) 2021/696, ar ko izveido Savienības kosmosa programmu un Eiropas Savienības Kosmosa programmas aģentūru).

programma “Digitālā Eiropa”,

- atbalstīt digitālo prasmju pilnveidi izglītībā un apmācībā, izmantojot visas ES finansēšanas iespējas¹¹⁵, arī veicinot prasmju partnerības prasmju pakta ietvaros.

Komisija:

- analizēs digitālo risinājumu izmantojumu tālākajos reģionos un palīdzēs tiem izmantot ES programmu sniegtās iespējas un atbalstu, kā ierosinājuši tālākie reģioni; izpētīs iespējas atbalstīt satelītītklus, lai nodrošinātu savienojumu visās teritorijās,
- sadarbībā ar dalībvalstīm ierosinās papildu centrus vai struktūras, lai aptvertu tālāko reģionu vajadzības, ja sākotnējais digitālās inovācijas centru tīkls neapmierinās ar digitalizāciju saistītās to vajadzības,
- veicinās informācijas un labas prakses apmaiņu; turpinās atvieglot tālāko reģionu dalību Platjoslas kompetences biroju tīklā,
- veicinās digitālo līdzekļu lietošanas pamatprasmes, izmantojot tādus ES fondus un programmas kā *Erasmus+* un ESF+, un augstāka līmeņa digitālās prasmes, izmantojot programmu “Digitālā Eiropa”,
- sekmēs ES kosmosa datu, pakalpojumu un lietojumprogrammu izmantošanu tālāko reģionu ekonomikas digitalizēšanas veicināšanai.

3. SADARBĪBA AR CITIEM EIROPAS REĢIONIEM, KAIMIŅVALSTĪM UN CITIEM PARTNERIEM

***Interreg* un sadarbība ar programmu “Eiropa pasaulē” un aizjūras zemju un teritoriju finansēšanas instrumenti**

Tālākajiem reģioniem, pateicoties to atrašanās vietai, ir unikāla vērtība ES ārējās attiecībās un ES interešu un vērtību nodošanā pārējai pasaulei. Tie padara ES par īsteni globālu rīcībspēku. Saskaņā ar ES stratēģiju “Globālā vārteja” sadarbība ar kaimiņvalstīm un kaimiņteritorijām ir būtiska arī šo reģionu ekonomikas attīstībai un reģionālajai integrācijai. Respondenti sabiedriskajā apspriešanā šādu sadarbību atzina par vienu no piecām galvenajām prioritātēm. Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstu organizācijas un Eiropas Savienības Partnerības nolīgums, kas tika sākts 2021. gadā, mudina ĀKK valstis sadarboties ar AZT un tālākajiem reģioniem tādās jomās kā tirdzniecība, enerģētika, digitalizācija, klimata pārmaiņas, vide un tūrisms.

Visi tālākie reģioni piedalās *Interreg* Eiropas teritoriālās sadarbības programmās, kas atbalsta sadarbību starp tālākajiem reģioniem un kaimiņvalstīm vai kaimiņteritorijām. Taču šī sadarbība nav īpaši liela regulatīvo, administratīvo, budžeta un politisko problēmu dēļ¹¹⁶. Komisija ir vienkāršojusi procedūras, lai atvieglotu sadarbību, proti, 2021.–2027. gadā programmām, kurām piešķirts kopīgs finansējums no ERAF (tālākie reģioni), programmas “Globālā Eiropa” (trešās valstis) vai Lēmuma par aizjūras asociāciju (AZT) līdzekļiem, piemēro vienu un to pašu noteikumu kopumu. ES ir ne vien atbalstījusi sadarbību ar citiem ES reģioniem (cita starpā — izmantojot programmu *Interreg Europe*), bet arī piešķīrusi 281 miljonu EUR no ERAF kā atbalstu sadarbībai starp tālākajiem reģioniem un to kaimiņiem un 15 miljonus EUR kā atbalstu sadarbībai starp AZT un citiem partneriem, veicinot kopīgus projektus, piemēram, universitātes

¹¹⁵ EESK atzinumā ECO/567 ir aicināts īstenot pasākumus, ar ko nodrošina piekļuvi digitālajiem pakalpojumiem tālākajos reģionos.

¹¹⁶ Dažas programmas *Interreg Indian Ocean* partnervalstis neatzīst Majotu par Francijas tālāko reģionu.

kursus, slimnīcu sadarbību vai finanšu mehānismus. Arī programmas “Apvārsnis Eiropa” un *LIFE* var atbalstīt sadarbību.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- savās *Interreg* programmās saskaņā ar jauno *Interreg* konkrēto labākas pārvaldības mērķi analizēt reģionālās sadarbības iespējas un pārvarēt šīs sadarbības šķēršļus,
- izmantot ERAF sadarbībai ar citām dalībvalstīm, trešām valstīm vai AZT¹¹⁷.

Komisija:

- saskaņojot savu rīcību ar atbalsta saņēmējiem, atvieglos to projektu īstenošanu, kuriem piešķirts kopīgs finansējums no ERAF, programmas “Globālā Eiropa” un Lēmuma par aizjūras asociāciju līdzekļiem,
- kartēs reģionālās sadarbības iespējas un problēmas katrā baseinā, noteiks galvenās sadarbības jomas; attīstīs sadarbības iespējas un atbalstīs sadarbību; veicinās apmaiņas katrā baseinā,
- pārskatot ģeogrāfiskās stratēģijas, ņems vērā tālāko reģionu nozīmi un specifiku; iekļaus šos reģionus apspriešanās mehānismos, kā ierosinājuši tālākie reģioni.

Tirdzniecība

Tālāko reģionu tuvums trešām valstīm sniedz tirdzniecības un sadarbības iespējas. Tomēr ar šiem reģioniem konkurē apkārtējās valstis, kas ražo līdzīgas preces lētāk un saskaņā ar zemākiem veselības, drošības un vides standartiem.

Komisija turpinās ņemt vērā tālāko reģionu sensitīvos ražojumus, risinot sarunas par brīvās tirdzniecības nolīgumiem (BTN), novērtējot nolīgumu ietekmi un īstenojot pasākumus, tostarp ieviešot drošības klauzulas, gadījumos, kad to ietekme var būt negatīva. Ietekmes uz ilgtspēju novērtējumos, kas tika izmantoti sarunās par ES un Indonēzijas brīvās tirdzniecības nolīgumu un Vispārējo nolīgumu ar Meksiku, jau ir analizētas tālāko reģionu intereses¹¹⁸. ES un *Mercosur* 2019. gada nolīgumā ir iekļauti noteikumi, kuru mērķis ir nepieļaut, ka imports no *Mercosur* rada traucējumus šo reģionu tirgos¹¹⁹. Tai pašā laikā tālākie reģioni tiek mudināti izmantot brīvās tirdzniecības nolīgumu, īpaši ar tajā pašā ģeogrāfiskajā reģionā esošajām valstīm noslēgto nolīgumu, sniegtās iespējas, lai integrētos globālajās un reģionālajās vērtības ķēdēs¹²⁰. Papildus tam Komisija ierosināja pagarināt to ES tiesību aktu darbību, kuros ir paredzēti tikai īpaši nodokļu un muitas noteikumi tālākajiem reģioniem, un uzlabot šos tiesību aktus, un Padome šo priekšlikumu pieņēma¹²¹.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis:

- iesaistīt tālākos reģionus dalībvalsts nostājas par tirdzniecības nolīgumiem formulēšanā,
- apzināt tirdzniecības iespējas tālākajiem reģioniem un veicināt to tirdzniecības spējas un

¹¹⁷ Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/1060 63. panta 4. punktu.

¹¹⁸ [Sustainability impact assessment \(SIA\) in support of Free Trade Agreement \(FTA\) negotiations between the European Union and the Republic of Indonesia: Final Report \(ec.europa.eu\)](#); [Sustainability Impact Assessment \(SIA\) in support of the negotiations for the modernisation of the trade part of the Global Agreement with Mexico \(ec.europa.eu\)](#).

¹¹⁹ [EU-Mercosur trade agreement: the agreement in principle \(ec.europa.eu\)](#).

¹²⁰ Sk. arī [pazīnojumu “Tirdzniecības politikas pārskatīšana” \(ec.europa.eu\)](#).

¹²¹ Padomes Lēmumi (ES) 2020/1790, (ES) 2020/1791, (ES) 2020/1792, (ES) 2021/991; Padomes Regula (ES) 2021/2048.

integrāciju reģionālajās un globālajās vērtības ķēdēs.

Komisija:

- turpinās ņemt vērā tālāko reģionu bažas ietekmes uz ilgtspēju novērtējumos, ko tā veic saistībā ar sarunām par tirdzniecības nolīgumiem,
- vēl vairāk palielinās pārredzamību brīvās tirdzniecības nolīgumu sarunās un īstenošanā tālākajos reģionos, nodrošinot, ka šo reģionu ieinteresētās personas piedalās dialogos ar pilsonisko sabiedrību, apspriešanā un konsultatīvajās grupās, kā ierosinājuši tālākie reģioni¹²²,
- izplatīs informāciju un vairo izpratni tālākajos reģionos par potenciālu, kas piemīt spēkā esošajam tirdzniecības nolīgumam starp ES un trešām valstīm,
- popularizēs jauno ES tirdzniecības palīdzības dienestu *Access to Markets* tālākajos reģionos, lai palīdzētu tiem savā labā izmantot tirdzniecības nolīgumus un eksportēt uz ārpus savienības tirgiem.

Migrācija

Uz dažiem tālākajiem reģioniem, īpaši Kanāriju Salām, Francijas Gviānu, Majotu un Senmartēnu, plūst daudz migrantu no kaimiņvalstīm. 2019. gadā vien vairāk nekā 27 000 cilvēku centās ieceļot Majotā (proti, 10 % no Majotas iedzīvotāju skaita)¹²³, bet 2021. gadā vairāk nekā 23 000 cilvēku ieradās Kanāriju Salās¹²⁴. Tiek lēsts, ka 12 % Francijas Gviānas iedzīvotāju ir neatbilstīgi migranti. Ir nepieciešami atbilstoši un **konkrētajām vajadzībām pielāgoti pasākumi**, lai tiktu galā ar īpašajām migrācijas problēmām tālākajos reģionos, proti, problēmām, kas saistītas ar, piemēram, uzņemšanas apstākļu un procedūru nodrošināšanu patvēruma meklētājiem, robežu pārvaldību un kontroli un migrantu integrāciju. Īpaša uzmanība jāpievērš nepavadītiem nepilngadīgajiem.

ES finansējums var atbalstīt un papildināt reģionu un valstu finansējumu šajās jomās. Saskaņā ar ES regulām, ar kurām izveido Patvēruma, migrācijas un integrācijas fondu (*AMIF*), finansiāla atbalsta instrumentu robežu pārvaldībai un vīzu politikai (*BMVI*) un Iekšējās drošības fondu (*ISF*), attiecīgajām dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka to valstu stratēģijas un programmas, kas sagatavotas saistībā ar šiem fondiem, pievēršas konkrētajām problēmām, ar kurām tālākie reģioni saskaras migrācijas pārvaldības jomā¹²⁵. Turklāt ierosinātā Migrācijas un patvēruma pakta¹²⁶ mērķis ir novērst neatbilstīgu migrāciju un nodrošināt patvērumu tiem, kam tas ir vajadzīgs.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

- nodrošināt, ka valstu stratēģijas un programmas, kas sagatavotas saistībā ar ES fondiem — *AMIF*, *BMVI* un *ISF* —, pievēršas konkrētajām problēmām, ar kurām tālākie reģioni saskaras migrācijas pārvaldības jomā, kā paredzēts šo fondu izveides regulās; nodrošināt sadarbību ar migrāciju saistīto ES, valstu un reģionālo stratēģiju un programmu īstenošanā tālākajos

¹²² CPRUP 2021. gada novembra deklarācija, turklāt to prasīja arī sabiedriskās apspriešanas respondenti.

¹²³ Francijas Iekšlietu ministrijas un aizjūras teritoriju ministra 2021. gada 11. februāra paziņojums presei.

¹²⁴ Avots: *EuroMed Rights* un *UNHCR*.

¹²⁵ Regulas (ES) 2021/1147 64. apsvērumā, Regulas (ES) 2021/1148 63. apsvērumā un Regulas (ES) 2021/1149 58. apsvērumā ir teikts, ka attiecīgajām dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka to valstu programmas pievēršas konkrētajām problēmām, ar kurām tālākie reģioni saskaras migrācijas pārvaldībā.

¹²⁶ COM(2020) 609 final.

reģionos; nodrošināt pienācīgus apstākļus nepavadītiem nepilngadīgajiem,

- panākt sinerģiju ES fondu lietošanā to problēmu risināšanai, ar kurām tālākie reģioni saskaras migrācijas pārvaldības jomā, un atvēlēt pietiekamu finansējumu,
- iesaistīt reģionālās iestādes un ieinteresētās personas šādu programmu veidošanā un īstenošanā.

Komisija:

- uzraudzīs, kā partnerības pieeja tiek izmantota dalīti pārvaldīto valstu programmu plānošanā un īstenošanā, lai pārliecinātos, ka valstu programmas, kas sagatavotas saistībā ar *AMIF*, *BMVI* un *ISF*, pievēršas konkrētajām migrācijas problēmām tālākajos reģionos un jaunajiem draudiem, ar kuriem tālākie reģioni saskaras,
- atbalstīs tālāko reģionu izpratnes vairošanu un mudinās vietējās un reģionālās iestādes izmantot ES fondu piedāvātās iespējas vietējo trūkumu novēršanai un vietējo vajadzību apmierināšanai; veicinās sinerģiju dažādu ES fondu izmantošanā migrācijas un drošības problēmu risināšanai,
- uzraudzīs migrācijas situāciju tālākajos reģionos, kuros ir īpaši liels migrantu pieplūdums, un pēc vajadzības palīdzēs attiecīgajām dalībvalstīm veidot konkrētajai situācijai pielāgotus risinājumus,
- izmantos *AMIF*, *BMVI* un *ISF* tematisko mehānismu darba programmas, lai palīdzētu risināt šajos reģionos pastāvošās migrācijas problēmas, tai skaitā nodrošinot atbalsta pasākumus nepavadītiem nepilngadīgajiem.

4. SPĒCĪGĀKA PARTNERĪBA, DIALOGS UN ATBALSTS

Tālāko reģionu specifikas ņemšana vērā dažādos jautājumos joprojām ir viens no Komisijas prioritārajiem uzdevumiem, kura mērķis ir nodrošināt, ka ES politika, tiesību akti, fondi un programmas ir pielāgoti šiem reģioniem, kā noteikts LESD 349. pantā. Komisija, veidojot politiku, ir sistemātiski ņēmusi vērā šo reģionu raizes. 2021. gadā vien Komisija atspoguļoja šo reģionu specifiku gandrīz 30 tiesību aktu priekšlikumos, politikas iniciatīvās un darba programmās, piemēram, tajos, kas sagatavoti programmu “Apvārsnis Eiropa”, *LIFE*, *Erasmus+* un “Digitālā Eiropa”, kā arī EISI un EJZAF ietvaros. Labāka regulējuma pamatnostādnes¹²⁷ papildus uzlabo teritoriālās ietekmes novērtējumus, kuros tiek novērtēta tiesību aktu priekšlikumu ietekme uz konkrētiem reģioniem, ieskaitot tālākos reģionus.

ES politika piedāvā tālākajiem reģioniem daudz jaunu iespēju saņemt atbalstu, kas palīdzētu tiem veidot, īstenot un finansēt savai specifikai pielāgotas reģionālās attīstības stratēģijas. Komisija ir apņēmusies palīdzēt šiem reģioniem veikt nepieciešamās reformas un ieguldījumus, izmantot iespējas un sinerģijas, ko piedāvā ES programmas, un uzlabot administratīvās spējas un šim nolūkam ievieš konsultatīvo rīku. Komisija rīko regulāras augsta līmeņa sanāksmes un darba grupu tikšanās ar tālākajiem reģioniem un to dalībvalstīm un ir apņēmusies stiprināt dialogu, lai labāk izprastu šajos reģionos dzīvojošo cilvēku raizes un vairotu izpratni par ES politiku. Tā ir veicinājusi pilsondialogus un *Europe Direct* centrus šajos reģionos.

Komisija mudina attiecīgās dalībvalstis un tālākos reģionus:

¹²⁷ COM(2021) 219 final.

- kopā katram tālākajam reģionam izstrādāt reģionālās attīstības plānus, kuros ņemtas vērā katra reģiona vajadzības; noteikt trūkumus un jomas, kurās nepieciešamas reformas; attīstīt konkrētas stiprās puses un konkurences priekšrocības un ieguldīt tajās; noteikt prioritātes un attiecīgi piešķirt finansējumu,
- izmantot visas īpašās iespējas, kas tālākajiem reģioniem paredzētas ES politikas iniciatīvās, tiesību aktos, programmās un fondos,
- attīstīt vispārējās administratīvās spējas, piedalīties Komisijas iniciatīvās, kas attiecas uz administratīvo spēju veidošanu¹²⁸; izmantot tehnisko palīdzību lielu projektu sagatavošanai; izmantot pastāvošos ES rīkus, piemēram, *JASPERS*¹²⁹; veidot spējas piedalīties konkurenciālās programmās,
- izmantot *TSI*, lai lūgtu atbalstu svarīgās reformās, īpaši tajās jomās, uz ko attiecas šis paziņojums; īpaši vēlami ir kopīgi vairāku reģionu pieteikumi, kas ļauj gūt apjomradītus ietaupījumus un dalīties ar paraugpraksi,
- vietējā mērogā izplatīt Komisijas sniegto informāciju par finansēšanas iespējām,
- paplašināt datu vākšanu tālākajos reģionos, lai novērstu datu trūkumu reģionālajā statistikā.

Komisija:

- ievieš konsultatīvos rīkus, ar ko pēc pieprasījuma palīdzēt atsevišķiem tālākajiem reģioniem veidot reģionālās attīstības plānus, reformas un ieguldījumu programmas; darīs iespējamu sinerģiju starp ES fondu un programmu piedāvātajām iespējām,
- mudinās tālākos reģionus lūgt *TSI* atbalstu, lai tie saņemtu savām vajadzībām pielāgotas lietpratīgas tehniskās konsultācijas reformu izstrādē un īstenošanā daudzās dažādās politikas jomās; ar koordinētājiestāžu palīdzību vērsīsies pie tālākajiem reģioniem ikgadējā *TSI* izvēšanā valstīs,
- izveidos portālu par tālākajiem reģioniem pieejamajām iespējām gūt labumu no ES fondiem, programmām un politikas iniciatīvām; organizēs šiem reģioniem virkni informatīvu pasākumu par ES programmām un pamatiniciatīvām, vērsoties pie maziem un vidējiem uzņēmumiem, NVO un sabiedrības,
- tālāko reģionu darba grupā analizēs tālāko reģionu un to dalībvalstu priekšlikumus un veiks turpmākus pasākumus saistībā ar šiem priekšlikumiem (*CPRUP* 2021. gada deklarācija, 2022. gada kopīgās nostājas dokuments),
- individuāli un vietēji pielāgotā pieejā ņems vērā tālāko reģionu specifiku iniciatīvās, tiesību aktu priekšlikumos un programmās un attiecīgā gadījumā sagatavos teritoriālās ietekmes novērtējumus,
- turpinās ņemt vērā šo reģionu specifiku, pārskatot valsts atbalsta noteikumus un pamatnostādnes dažādās nozarēs, pamatojoties uz ES valsts atbalsta tiesību aktu tiesību normām, ko pašlaik piemēro šiem reģioniem,
- atbalstīs administratīvo spēju veidošanu, ar to saistītos ceļvežus un godprātības paktus, kā arī zināšanu apmaiņu starp vadošajām iestādēm, izmantojot pastāvošos rīkus¹³⁰; veicinās spējas piedalīties konkurenciālās programmās,

¹²⁸ Piemēram, izmēģinājuma darbībā, kas tiek organizēta kopā ar ESAO un attiecas uz administratīvo spēju intensīvāku veidošanu sākumposmā, rīkā *TAIEX-REGIO PEER 2 PEER*, Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ĢD praktiķu kopienās, kompetenču shēmā, godprātības paktos, ekspertu apmācību programmā.

¹²⁹ [Kopēja palīdzība projektu sagatavošanai Eiropas reģionos \(JASPERS\) \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/jaspers/).

¹³⁰ [TAIEX-REGIO PEER 2 PEER \(ec.europa.eu\)](https://ec.europa.eu/taiex-regio-peer-2-peer/) un praktiķu kopienas.

– pastiprinās saziņu un dialogu ar pašvaldībām, pilsonisko sabiedrību, uzņēmumiem, sabiedrību un jauniešiem, balstoties uz jau izveidotiem mehānismiem, ieskaitot pilsoņdialogus,

veidos stratēģiskas prognozes par to, kā galvenās tendences ietekmēs tālākos reģionus, ar mērķi attiecīgi pielāgot politiku un veicinās datu vākšanu pierādījumos balstītas politikas vajadzībām.

SECINĀJUMS

Šī atjaunotā un uzlabotā stratēģija, kas attiecas uz tālākajiem reģioniem, apliecina Komisijas nerimstošo apņemšanos veicināt to attīstību un labklājību. Tas ir iestāžu pienākums, kas noteikts LESD 349. pantā; politiska nepieciešamība, ņemot vērā to, ka šajos reģionos dzīvo 5 miljoni Eiropas pilsoņu; ekonomiska vajadzība, jo šiem reģioniem ir vēl nepiepildīts potenciāls, arī zaļās ekonomikas jomā; un ģeogrāfiski stratēģisks ieguldījums, kas vairo šo reģionu kā Eiropas Savienības vārtu uz pasauli nozīmi.

Liekot cilvēkus šīs stratēģijas un turpmāko darbību centrā, tiek arī nodrošināts, ka visi ES iedzīvotāji neatkarīgi no savas dzimšanas vai dzīves vietas var saņemt izglītību, apmācību, mājokli, veselības aprūpi un vismaz pamata vajadzībām atbilstošus dzīves apstākļus. Tādējādi tiek arī nodrošinātas iespējas jauniešiem īstenot savu potenciālu.

Tieši ar šādu domu prātā šajā paziņojumā ir noteiktas prioritātes ES rīcībai, kas atbalsta ilgtermiņīgu atveseļošanu un izaugsmi savos visnomaļākajos reģionos, dodot tiem iespēju īstenot savu izaugsmes potenciālu un palīdzot mazināt dzīves kvalitātes atšķirības starp šiem reģioniem un pārējo Savienību.

Lai šādi centieni būtu sekmīgi, ir gan nepieciešama spēcīga apņemšanās ES līmenī, tomēr pirmām kārtām katram reģionam ir jārada savs atveseļošanas un izaugsmes redzējums. Neraugoties uz līdzībām, ES tālākie reģioni ir neviendabīgi, un to attīstības redzējumam jābūt pielāgotam konkrētajiem apstākļiem un radītam ciešā sadarbībā ar dalībvalsti un saskaņā ar Eiropas prioritātēm, ievērojot partnerības principu un apspriežoties ar visām sabiedrības daļām šajās teritorijās. Lai panāktu ilgtermiņīgu atveseļošanu, ir arī jānosaka prioritātes gan valsts, gan reģionālā līmenī un ir nepieciešama politiskā griba, reformas un administratīvās spējas.

Komisija apņemas stiprināt dialogu un veicināt individualizētu atbalstu šajā nolūkā. Tā turpinās strādāt ciešā partnerībā ar tālākajiem reģioniem un to dalībvalstīm, kā arī pārējām iestādēm, proti, Eiropas Parlamentu un Padomi, lai atspoguļotu šo reģionu specifiku visās attiecīgajās ES politikas jomās. Tā pastiprināti centīsies palīdzēt šiem reģioniem likt lietā to stiprās puses un izmantot ES politikas, vienotā tirgus un finansiālā atbalsta piedāvātās bezprecedenta iespējas ieguldīt savā nākotnē.